

מאוצרות
לקוטי
שיחות

עשרה בטבת ASARAH BETEVES

SELECTIONS FROM
LIKKUTEI
SICHOS

INSIGHTS INTO THE HOLIDAYS
BY THE LUBAVITCHER REBBE

EXCERPT FROM

מאוצרות

לקוטי שיחות

SELECTIONS FROM

LIKKUTEI SICHOS

Translated and Annotated by
Rabbi Eliyahu Touger and Rabbi Sholom Ber Wineberg

עשרה בטבת

ASARAH BETEVES

Study from the Source

Original Talks and Insights from The Rebbe

NEW

~~\$220~~
\$99*
Complete Set

**LIMIT
800**

Following the success of the first round of subsidized sets, the Touger Family Foundation is once again generously subsidizing one set per household in honor of 50 years of Mivtza Bayis Malei Seforim.

When the Communal Fasts Will Become Days of Joy

A Focus on the Future

1. The Tenth of Teves always falls close to *Shabbos Parshas Vayigash*.¹ Since “the fasts... are all connected to the weekly Torah portions in which they fall,”² it follows that the fast of the Tenth of Teves shares a connection with that Torah reading.

The Tenth of Teves is the first of – and the source for – all the four commemorative fasts,³ as will be explained below (sec. 16). Accordingly, it can be said that the connection between *Parshas Vayigash* and the Tenth of Teves lies not only in its particular quality, that it is “the fast of the tenth [month,]”⁴ but also to the all-encompassing element that characterizes all the four commemorative fasts.

All the four fasts commemorating the destruction of Jerusalem and the *Beis HaMikdash* have one common purpose – to lead to the rebuilding of the *Beis HaMikdash*,⁵ at which time the fasts will be nullified and transformed into festivals.⁶ As such,

א. עֶשְׂרֵה בְּטַבֵּת* אִיז חָל אֲלֵעֲמָאֵל בְּסִמְכוּת צו שְׁבַת פְּרִשְׁת וַיִּגַּשׁ, און וויבאלד אז די “תעניות . . . בְּכֵן יֵשׁ שִׁיכוּת לְאוֹתָן הַפְּרָשִׁיּוֹת שֶׁחִלוּת בְּהֵן”^א, אִיז מוֹבֵן, אַז דָּעַר צוּם פּוֹן עֶשְׂרֵה בְּטַבֵּת הָאֵט אַ שִׁיכוּת צו פְּרִשְׁת וַיִּגַּשׁ.

וַיֵּשׁ לֹמֵר, אַז וויבאלד אז עֶשְׂרֵה בְּטַבֵּת אִיז דָּעַר רֵאשׁוֹן (שְׂרָשׁ) פּוֹן אֲלֵע ד’ צומוֹת (כְּדִלְקָמֵן סְעִיף טו) – אִיז די שִׁיכוּת צווישן פְּרִשְׁת וַיִּגַּשׁ און עֶשְׂרֵה בְּטַבֵּת (נֵיט נָאֵר מִצַּד דַּעַם פְּרָטִיּוֹת דִּיקֵן עֲגִינ פּוֹן “צוּם הָעִשִּׂירִי”, נָאֵר) אויך מִצַּד דַּעַם עֲגִינ הַפְּלִי פּוֹן (דִּי ד’) צומוֹת.

און הָיִית אַז דָּעַר מְכוֹן וְתַקְלִית פּוֹן דִּי ד’ צומוֹת אויף די עֲגִינֵי הַחוּרְבָן, אִיז בְּכַדֵּי עָס זָאָל זַיִן דָּעַר בְּגִינ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כּו”^א און די צומוֹת זָאָלֵן (כְּטִיל ווערן און) ווערן יָמִים טוֹבִים – קָעֵן

1. In most years (as in the year the *sichah* was delivered), the Tenth of Teves follows and therefore is blessed from *Shabbos Parshas Vayigash*, which precedes it. See the following footnote.

2. This is the wording of *Shelah* at the beginning of his explanations on *Parshas Vayeishev*. Note his statements before that – that the days of Chanukah are connected to the three *parshiyos VaYeishev, Mikeitz, and Vayigash*, “for they fall in these Torah readings... either before them or after them.”

3. The Tenth of 10 Teves, the Seventeenth of Tammuz, Tishah Be’Av, and the Fast of Gedaliah, which commemorate successive stages in the destruction of Jerusalem, the first *Beis HaMikdash*, and the exile of our people at that time.

4. *Zechariah* 8:19.

5. Note our Sages’ statement (*Tosefta*, the conclusion of Tractate *Taanis*; the conclusion of Tractate *Sotah, Bava Basra*, the end of ch. 2; *Pesikta Rabbasi* on *Tehillim*, ch. 137, “By the rivers of Babylon”; see *Taanis* 30b, *Bava Basra* 60b), “All

who mourn over her [(Jerusalem)] in this world, will rejoice with her in the World to Come.”

6. It could be said that this is alluded to by the fact that the conclusion of *Rambam’s Hilchos Taanios* (as well as that of the *Tur* and the *Shulchan Aruch*) speaks of the transformation of the fasts into days of joy, which will take place in the Ultimate Future (as mentioned in the main text below at length). The implication is that the perfection and the purpose of the fasts is that they be transformed into days of joy.

it can be said that the connection between *Parshas Vayigash* and the four commemorative fasts lies primarily in the ultimate intent of the fasts – how the fasts will be observed in the Ultimate Future.

מֵעַן זָאגן, אַז די שְׂיִיכוֹת צוֹיִשֵּׁן פֶּרֶשֶׁת וַיִּגַּשׁ אֹן ד' צוֹמוֹת אִיז בְּעִיקָר אִין דְּעַם חֲכֹן פֿון די צוֹמוֹת - ווי די צוֹמוֹת וועלן זײַן לְעֵתִיד לְבָא.

What the *Haftarah* Taches Us

2. Like all the other Torah readings, the theme of *Parshas Vayigash* is encapsulated in its name, *Vayigash*, which refers to Yehudah's approach to Yosef. For this reason, the *Haftarah* of this *parshah*⁷ – since the *Haftaros* are thematically connected to the Torah readings⁸ – speaks of the unity between Yehudah and Yosef that will be achieved in the Ultimate Future, with them uniting “as one,”⁹ which is comparable to Yehudah approaching Yosef, as described in *Parshas Vayigash*.¹⁰

ב. דער תּוֹכֵן פֿון פֶּרֶשֶׁת וַיִּגַּשׁ אִיז אָנגעדייטעט (ווי בײַ יְעֶזְעֵר סְדֵרָה) אִין איר נֶאֱמֵען - וַיִּגַּשׁ - די הַגְּשָׁה פֿון יְהוּדָה לְיוֹסֵף; וואָס דערפֿאַר אִיז די הַפְּטוּרָה פֿון דער סְדֵרָה - וואָס הַפְּטוּרוֹת זײַנען “מַעֲנִינָה שֶׁל פֶּרֶשָׁה” - וועגן דעם אֵיחוד פֿון יְהוּדָה אֹן יוֹסֵף וואָס וועט זײַן לְעֵתִיד לְבָא, אַז זײ וועלן ווערן “לְאַחֲדִים”, וואָס דאָס אִיז עַל דֶּרֶךְ הַגְּשָׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף.¹¹

There is another aspect regarding Yehudah's approach to Yosef and the unity between them that is brought to light by the *Haftarah*.¹¹

נֶאֱדָר אַ קוֹנְדָה בְּנוֹגַע דְּעַר הַגְּשָׁה וְאֵיחוד פֿון יְהוּדָה לְיוֹסֵף וואָס ווערט אַרויסגעבראַכט אִין דְּעַר הַפְּטוּרָה:

Note Rav David Abudraham's *Hilchos Taanios* (cited by *Beis Yosef, Orach Chayim*, the conclusion of sec. 550), which states that on the *Shabbos* before the fasts, we announce, “The fast of such-and-such [will fall on] this-and-this day. May the Holy One, blessed be He, transform it to joy and happiness, as we were promised in [the prophecies of] consolation. And let us say, ‘Amen.’”

7. *Yechezkel* 37:15ff.

8. *Tur* and *Shulchan Aruch, Orach Chayim*, the beginning of sec. 284; the Alter Rebbe's *Shulchan Aruch*, the beginning of sec. 284 and sec. 283; *Tur, Orach Chayim*, sec. 428; *Rama, Orach Chayim*, 428:8.

9. *Yechezkel* 37:17, explained in *Torah Or*, p. 44b, as referring to them joining in “the ultimate of true unity.”

10. See the explanations of this matter in *Torah Or* (44a ff.) and elaborations upon them in *Toras Chayim*, the *maamar* entitled *Vayigash*, sec. 9ff.

11. It could be said that the reason this concept is emphasized only in the *Haftarah* and not in the Torah reading itself (note *Toras Chayim, loc. cit.*, p. 93d) is that there is a parallel to Yehudah approaching Yosef which is applicable in our Divine service in the present age. (As explained in the *maamarim* of *Chassidus* on the above verse, that parallel involves linking Redemption (the blessing *Go'el Yisrael*) to prayer (the *Shemoneh Esreh*) and the spiritual service implied therein. By contrast, Yehudah's elevation to a level above that of Yosef will only occur in the Ultimate Future, when “action” – the actual observance of *mitzvos*, identified with Yehudah – “will take precedence” over “study” – identified with Yosef (see *Kiddushin* 40b); (*Or HaTorah, Bereishis*, Vol. 2, p. 348b, *et al.*).

Nevertheless, since all the revelations of the Ultimate Future are dependent on our actions and Divine service over the entire course of exile (*Tanya*, the beginning of ch. 37),

therefore, from an inward perspective, Yehudah's advantage over Yosef is also relevant in the present era. For this reason, our Sages speak of “joining redemption to prayer” (*Be-rachos* 4b), which implies that prayer (identified with Yehudah) is loftier than redemption (identified with Yosef). See the end of the *maamar* entitled *Vayigash*, 5666, and also *Toras Menachem, Sefer HaMaamarim Melukat*, Vol. 4, p. 136.

The defining characteristic of the prophets is that they reveal the inner quality and intent of all matters, as implied by the phrase (*Amos* 3:7), “He revealed His secret to His servants, the prophets.” * Regarding the matter at hand, the *Haftarah* (the words of the prophets) reveals the inner dimension of Yehudah's approach to Yosef described in the Torah reading. From the *Haftarah*, we understand that even when Yehudah approached Yosef – at which time, Yehudah was lower than Yosef – Yehudah possessed an advantage over Yosef. The intent in

Even though Yehudah and Yosef will be united, as stated above, nevertheless, Yehudah will have an advantage over Yosef,¹² and for that reason, specifically “David,¹³ My servant” – the scion of the tribe of Yehudah – will be the *nasi* for them forever.”¹⁴

Both of these aspects that will be realized in the Ultimate Future – the unity of Yehudah and Yosef and the prominence that will be given to Yehudah – are also found with regard to the status of the four commemorative fasts in the Ultimate Future. Thus, at the conclusion of *Hilchos Taanios*, *Rambam* quotes the prophecy¹⁵ that in the era of *Mashiach*, the fasts will be transformed into “[days of] gladness and joy, and festivals for the house of Yehudah, and you shall love truth and peace.” Although the Jews’ love of “truth and peace” reflects the unity that will prevail among the Jews at that time, nevertheless, distinction will still be given to “the house of Yehudah,” as will be explained below in secs. 4 and 12.

This point – that regarding the transformation of the fasts to days of joy in the Ultimate Future, distinction is granted to “the house of Yehudah” – also shares a special connection to the Tenth of Teves, “the fast of the tenth [month],” as will be explained below, sec. 17.

Analyzing Rambam’s Words

3. The above can be clarified by first explaining

Yehudah’s approach to Yosef was that he would ascend higher than Yosef (*Toras Chayim*, *loc. cit.*).

* See *Likkutei Sichos*, Vol. 20, p. 286, which explains that the *Haftarah* of *Parshas Noach*, which is the words of the prophets, reveals the inner content of the Torah reading – that the deeper dimension of the flood was that its waters were *mei noach*, “waters of tranquility,” intended to return the world to a state of serenity.

12. See *Torah Or* and *Toras Chayim*, *loc. cit.*, regarding all the above.

13. *Yechezkel* 37:25.

14. This is the wording in *Toras Chayim*, *loc. cit.*, *et al.* However, *Torah Or*, *loc. cit.*, *et al.*, states, “Take.... And David, My servant, will be king over them” (*Yechezkel* 37:24). Some analysis is necessary since the verse about David’s kingship was not solely a prophecy about the future, for this is something that had already taken

הגם יהודה ויוסף וועלן זיין “לאַקדיים” כּנ”ל, פּוּנְדֶעסְטִוּוּעֶגֶן, וועט יהודה האבן א מעלה אויף יוסף, וואס דערפאר איז דקא “ידוד” עבדי נשיא להם לעולם.”¹⁴

און די צוויי מקודות הנ”ל וואס וועלן זיין לעתיד לבא - דער איחוד פון יהודה ויוסף, און אז יהודה איז דער עיקר - געפינט מען אויך בנוגע צו די צומות ווי זיי וועלן זיין לעתיד לבא, ווי דער רמב”ם ברענגט אין סוף הלכות תעניות דעם יעוד,¹⁵ אז לימות המשיח וועלן די צומות נתהפך ווערן “לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו” [הגם ס’וועט זיין “והאמת והשלום אהבו” (אן ענין פון התאחדות), אף על פי כן ווערט אויסגעטיילט דקא “בית יהודה”, כּדלְקַמֶן סעיף ד וסעיף יב].

[און דער ענין - וואס אין דעם היפוך הצומות לעתיד לבא טיילט מען אויס “בית יהודה” - האט אויך א שייכות מיוחדת צו דעם “צום העשירי”, כּדלְקַמֶן סעיף יז].

ג. וועט מען דאס פארשטיין

place. By contrast, “*nasi* for them forever” is clearly a prophecy for the future. Note the *maamarim* entitled *V’Avdi David*, 5699 and 5708, which explain that the choice of the phrase “And David, My servant, will be king over them” is based on the interpretation of *Metzudas David* that the verse (37:24) refers to “the future King *Mashiach*.” See also *Likkutei Sichos*, Vol. 35, p. 207, footnote 9.

15. *Zechariah* 8:19.

the *halachah* in *Rambam* cited above:

In the era of *Mashiach*, all these [commemorative] fasts will ultimately be nullified. Indeed, they will ultimately be [transformed into] festivals¹⁶ and days of gladness and joy, as it is written, “Thus, declares G-d, Commander of Legions, “The fast of the fourth [month], the fast of the fifth [month], the fast of the seventh [month], and the fast of the tenth [month]¹⁷ will be [days of] gladness and joy and festivals for the House of Yehudah. And you shall love truth and peace.”

The source for this *halachah* is the *Tosefta* at the end of Tractate *Taanis*. However, the wording of that source is, “In the future, those days [i.e., the fasts] will be festivals for Israel, as is written, “Thus declares G-d, Commander of Legions, “The fast of the fourth [month]”...”

Clarification is necessary:¹⁸

a) Why does *Rambam* divide the concept into two clauses: i) “all these [commemorative] fasts will be nullified,” and ii) “indeed, they will ultimately be [transformed into] festivals...” instead of concisely stating as the *Tosefta* does, “these days will be festivals,” which implies as a matter of course that the fasts will be nullified?

b) Why does *Rambam* omit the phrase “for Israel” that the *Tosefta* uses? On the surface, this addition is necessary. The proof-text cited uses the wording, “will be [days of] gladness... for the House of Yehudah.” In that context, the wording is appropriate, because straightforwardly, the verse is

בְּהַקְדִּים הַבִּיאֹר אֵין דְּעַר הַלְכָּה הַנִּזְכָּר לְאֵין רַמְבַּ"ם - וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: “כָּל הַצּוּמוֹת הָאֵלוֹ עֵתִידִים לְבָטֵל לַיְמֵי הַמְּשִׁיחַ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהֵם עֵתִידִים לְהִיּוֹת יָמִים טוֹבִים” וַיְמִי שֶׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה שֶׁנֶּאֱמַר כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת צוֹם הַרְבִּיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה לְשִׂשׁוֹן וְלִשְׂמִיחָה וְלִמְנוּעֵי טוֹבִים וְהָאֱמֶת וְהַשְּׁלוֹם אֲהַבּוּ.”

דְּעַר מְקוּר פּוֹן דְּעַר הַלְכָּה אִיזוֹ אֵין תּוֹסְפֵתָא סוּף תַּעֲנִית, אֲבַעַר דָּאֲרַט אִיזוֹ דְּעַר לְשׁוֹן “אוֹתָן יָמִים עֵתִידִין לְהִיּוֹת יָמִים טוֹבִים לִישְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר כֹּה אָמַר ה' צוֹם הַרְבִּיעִי וְגו'.”

דָּאֲרַף מְעַן פֶּאֲרַשְׁטִיין¹⁸:

(א) פֶּאֲרַוּאס אִיזוֹ דְּעַר רַמְבַּ"ם מְחַלֵּק דְּעַם עֲנִין אֵין צְוִיִּי בְּבוֹת: (א) כָּל הַצּוּמוֹת הָאֵלוֹ עֵתִידִים לְבָטֵל כו'; (ב) וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהֵם עֵתִידִים לְהִיּוֹת יָמִים טוֹבִים כו' - אוֹן זֶאָגַט נִיט מְקִיצוֹר (וּוִי אֵין תּוֹסְפֵתָא) “עֵתִידִים לְהִיּוֹת יָמִים טוֹבִים כו'” (וּוּאָס דָּאָס מֵיִינֵט בְּדֶרֶךְ מִמִּילָא אִזוֹ דִּי צוּמוֹת וְעֵלָן בְּטֵל וְעוֹרֵן)?

(ב) פֶּאֲרַוּאס אִיזוֹ עַר מְשִׁמֵּט דְּעַם וּוְאֲרַט “(עֵתִידִים לְהִיּוֹת יָמִים טוֹבִים כו') לִישְׂרָאֵל” וּוּאָס שְׁטִיִּיט אֵין תּוֹסְפֵתָא? לְכַאוֹרָה אִיזוֹ דִּי הוֹסְפָה מוֹכְרַחַת, וּוִיבְאֵלֵד אִזוֹ אֵין פֶּסוּק וְעֵלָן עַר בְּרִיִּינְגֵט דָּא שְׁטִיִּיט “לְבֵית יְהוּדָה לְשִׂשׁוֹן גו'” - [וּוִיִּלֵּט] דְּעַר פֶּסוּק (כְּפֶשׁוּטוֹ)

16. The wording of the standard printed editions is in the singular, “a festival,” even though the remainder of the *halachah* uses the plural “fasts,” “days of rejoicing,” and “festivals.” However, several printed editions of the *Mishneh Torah*, including the Rome edition

and the authoritative manuscripts of that text (see the Frankel edition), use the plural for this word as well, as in the main text above.

17. These refer to the Seventeenth of Tammuz, Tishah Be'Av, the Fast of Gedaliah, and the Tenth of Teves respectively.

18. It can be said that the addition, “It is also explained in this manner in the *Tosefta* at the end of Tractate *Taanis*. Consult that source,” in the commentary of *Tzafnas Panei'ach* on *Rambam*, *loc. cit.*, also intended to allude to these differences between *Rambam* and the *Tosefta*.

speaking about the era of the Second *Beis HaMikdash* at which time “the Ten Tribes had not [yet] returned.”¹⁹ Therefore, it appears necessary to add that in the era of *Mashiach* these fasts will be festivals for *all* Jews,²⁰ including the Ten Tribes.²¹

c) How does the conclusion of the verse, “And they shall love truth and peace,” relate to *Rambam’s* preceding words?

רעדט וועגן דעם זמן פון בית שני וואס דעמאלט איז נאך “עשורת השבטים לא שבו” - [דארף מען דאך מוסיף זיין אז לימות המשיח וועלן די צומות ווערן ימים טובים פאר אלע אידן] (כולל די עשורת השבטים).²⁰

(ג) וואס איז נוגע צום ענין דא דער סיום הכתוב - “והאמת והשלום אהבו”?

Peace Will Lead to Shared Happiness

4. It can be said that the last two questions answer each other. In order to clarify that the fasts will be transformed into festivals for all Jews – even though the verse mentions only “the House of Yehudah” – *Rambam* quotes also the conclusion of the verse, “And they shall love truth and peace.” Since “they shall love truth and peace,” i.e., the Ultimate Future will be an era of peace – including also peace between the Houses of Yehudah and Yosef, as stated in sec. 2 above – the gladness of the House of Yehudah will encompass all Jews, also those of the Ten Tribes.²¹

Nevertheless, it is still not understood: Why does *Rambam* merely allude to this concept by citing the words “they shall love truth and peace,” instead of explicitly stating – as the *Tosefta* does – that these days will become festivals for all Israel?

ד. ויש לומר אז די צוויי לעצטע קשיות ווערן פארענטפערט אחת בתורה:

כדי צו קלאר מאכן אז די צומות וועלן זיין ימים טובים פאר אלע אידן (כאטש אז אין פסוק שטייט “לבית יהודה”) – ברענגט דער רמב”ם אויך דעם סיום הכתוב “והאמת והשלום אהבו”: וויבאלד אז לעתיד לבא וועט זיין “שלום” – כולל אויך צווישן (בית) יהודה מיט “יוסף” (כנ”ל סעיף ב) – “והאמת והשלום אהבו” – וועט דעריבער די שמחה פון “בית יהודה” ארומנעמען אלע אידן, אויך די עשורת השבטים.²¹

עס בלייבט אבער ניט מובן: פארוואס איז דאס דער רמב”ם מרחך דורך מעתיק זיין די ווערטער “והאמת והשלום אהבו”, און זאגט ניט בפירוש (ווי אין תוספתא) אז די טעג וועלן זיין “ימים טובים ליהודא”?

19. *Radak* on the verse. See *Metzudas David* on the verse.

After the passing of King Shlomoh, ten of the tribes of Israel followed Yeravam ben Nevat and established a separate kingdom in the north of *Eretz Yisrael*. By and large, the rulers of this kingdom were from the tribes of Ephraim and Menasheh (the sons of Yosef). Only the tribes of Yehudah and Binyamin remained under the rule of the House of David, the scion of the tribe of Yehudah. The Ten Tribes were

exiled in varying stages, over 100 years before the destruction of the First *Beis HaMikdash*. According to Talmudic tradition, these tribes were exiled beyond the Sambation River and have remained there. By contrast, the tribe of Yehudah were exiled to Babylon after the destruction of the First *Beis HaMikdash*, many returned to *Eretz Yisrael* after an exile of 70 years, and then suffered many further exiles following the destruction of the Second *Beis HaMikdash*.

20. This is the interpretation in *Chasdei David’s* gloss on the *Tosefta*, *loc. cit.* Note the commentary of Rabbi Yosef Kra on *Zechariah*, *loc. cit.*, which specifically mentions “the House of Israel.”

21. *Metzudas David* writes that the fasts mentioned will be transformed into festivals for the descendants of Yehudah because they suffered tribulations on those days. “By contrast, the descendants of the Ten Tribes, who suffered tribulations

Different Prooftexts

5. A further question arises: At the end of *Hilchos Taanis*, the *Tur*²² cites the above theme, but uses different wording, “In the Ultimate Future, the Holy One, blessed be He, will transform [these days] to gladness and joy, as it is written,²³ ‘I will transform their mourning to gladness; I will comfort them and cause them to rejoice after their sorrow.’”²⁴

Clarification is necessary: Why does *Rambam* quote the verse from *Zechariah* cited previously – whose straightforward meaning refers to the era of the Second *Beis HaMikdash*²⁵ and places an emphasis specifically on “the House of Yehudah” – when he could have, as did the *Tur*, quoted the verse, “I will transform their mourning to gladness...” which clearly²⁶ speaks about the Ultimate Future?²⁷

It can be said that these two differences between *Rambam* and the *Tur* – that *Rambam* divides the teaching into two clauses, while the *Tur* suffices with only one clause, and *Rambam* cites the verse, “The fast of... and the fast of... will be [days of] gladness,” while the *Tur* cites the verse, “I will transform...” – are interdependent, as will be explained.

ה. נֶאֱדָר קָעֵן מֵעֵן פִּרְעָנָן:

אויך אין טור^ט (סוף הלכות תענית) ברענגט זיך דער תוכן פון דעם ענין הנ"ל - נאר אין טור איז דער לשון: ולעתיד לבא הקדוש ברוך הוא עתיד להפכם לששון ולשמחה דכתיב והפכתי אבלם לששון ונחמתים ושמחתים מיגונם.^{כא}

איז ניט מובן: פארוואס ברענגט דער רמב"ם דעם פסוק פון זכריה, וואס רעדט זיך (לפי פשוטו) וועגן זמן פון בית שני^{כב} און מיט דער הדגשה "לְבֵית יְהוּדָה" דוקא - בעת ער האט געקעגט ברענגען (ווי אין טור) דעם פסוק "וְהִפַּכְתִּי אֲבָלִים לְשִׂשׂוֹן גו'", וואס רעדט בפשטות^{כג} וועגן זמן דלעתיד^{כד}?

ויש לומר אז די צוויי שינויים צווישן רמב"ם און טור - (א) אין רמב"ם זיינען דא צוויי גבות און אין טור איין גבא, (ב) אין רמב"ם ברענגט ער דעם פסוק "כה אמר גו' צום גו' יהיה גו' לששון גו'", און אין טור דעם פסוק "והפכתי גו'" - זיינען תלוי זה בזה, כדלקמן.

on other days will have those days transformed for them into [days of] gladness.”

Nevertheless, the wording of the *Tosefta* indicates that the fasts cited in the verse will be transformed into days of gladness for all of Israel, as stated in *Chasdei David*, *loc. cit.*

22. The *Shulchan Aruch* (*loc. cit.*) rules in a similar manner. However, that text merely states, “In the Ultimate Future, G-d will transform them into days of rejoicing and joy;”

without mentioning the prooftext, as is the general pattern of the *Shulchan Aruch*.

23. *Yirmeyahu* 31:12.

24. See *Pesikta Rabbasi*, *loc. cit.*, which states, “Happiness will only come on Tishah Be’Av because – although it was established as a day of mourning in the present era – in the future, the Holy One, blessed be He, will transform it into a festival, as it is written, ‘I will transform their mourning to gladness; I will comfort them and have them

rejoice from their sorrow.’” See *Bereishis Rabbah*, at the end of *Parshas Vayechi*.

25. Note, however, footnote 47 below.

26. See *Rashi*, *Yirmeyahu* 31:3.

27. However, it could be said that because *Rambam* is speaking specifically about the four commemorative fasts, he therefore cites a verse that mentions all these four. By contrast, the *Tur* is referring to all the days when Jews observe fasts. Consult that source.

Three Positive Conceptions of These Fasts

6. These points can be understood by first explaining the difference between implications of the two verses cited, “The fast of... and the fast of... will be [days of] gladness” and “I will transform....”

The change that will occur regarding the fasts in the Ultimate Future will involve three dimensions:

a) The fasts will be nullified. In other words, since peace will prevail at that time, the obligation to fast will be nullified, as our Sages rule,²⁸ “If there is peace, we do not fast.”

b) Not only will these days not be fast days, but they will also become festivals and days of rejoicing. It can be said that the very fact that the Jews will leave a painful situation – one involving persecution by the ruling authorities and a time when “there is no peace”²⁸ – and instead the prevailing situation will be one of peace, is itself a reason that calls forth happiness.²⁹

c) Not only will the fast days be festivals in the Ultimate Future, but furthermore, the dimension associated with the fast itself – the sorrow and the agony – will be transformed into gladness and joy.³⁰ To cite a parallel, it is written,³¹ “I will thank you, G-d, for venting Your anger against me.” In the Ultimate Future, the Jews will thank G-d because He vented His anger against them.

ו. וועט מען דאס פארשטיין דורך מבאר זיין דעם חילוק אין תוכן צווישן [די צוויי אויבנדערמאנטע פסוקים] “יהיה גו' לששון גו'” און “יהפכתני גו'”.

אין דעם שינוי וואס וועט זיך אויפטאן אין די צומות לעתיד לבא, זיינען פאראן דריי ענינים:

(א) די צומות וועלן בטל ווערן. דאס הייסט וויבאלד אז דעמאלט וועט זיין א מצב פון “יש שלום”²⁸ וועט בטל ווערן דער חיוב צו פאסטן כו' (ווי דער פסק²⁸ אז “יש שלום” איז “אין מתענין”).

(ב) ניט נאר וועלן זיי דאן ניט זיין קיין ימי צום, נאר זיי וועלן אויך זיין ימים טובים וימי שמחה; ויש לומר אז דאס גופא וואס מ'גייט ארויס פון דעם מצב המצער (“גזרת המלכות” און “אין שלום”²⁸) און מ'שטייט אין א מצב פון “יש שלום”, רופט עס ארויס שמחה²⁹;

(ג) ניט בלויז וועלן די ימי הצומות אינעם זמן דלעתיד זיין ימים טובים, נאר נאכמער: דער (ענין ה) צום גופא וועט נתהפך ווערן לששון ולשמחה³⁰. [על דרך ווי עס שטייט³¹ “אודה ה' כי אנפת בי” - אז לעתיד לבא וועט זיין דער “אודה” דערפאר וואס “אנפת בי”).

28. *Rosh HaShanah* 18b; *Tur, Orach Chayim* 550:1. *Rosh HaShanah, loc. cit.*, refers to the verse from *Zechariah*, noting that it mentions both “fasts” and “[days of] gladness and joy,” and explains when there is “peace,” i.e., when the *Beis HaMikdash* is standing, these days will be “[days of] gladness and

joy.” “If [the Jewish people] face persecution [and difficulty, they are days of] fasting. When there is no persecution, but [still] no peace, [if people] wish, they fast, and if they wish, they do not fast.” *

* As stated in the *Tur, loc. cit.*, the intent is that in an era when the Jews do not face outright

persecution, but the *Beis HaMikdash* is not standing, there is no obligation to fast. Nevertheless, as stated in that source, it has already become accepted custom to fast on these days.

29. See *Metzudas David on Zechariah, loc. cit.*

What *Teshuvah* Motivated by Love Teaches Us

7. Fasting is one of “the ways of *teshuvah*.”³² As such, we also find parallels to the above three dimensions of the transformation of the fasts in *teshuvah* motivated by love of G-d:

a) Through *teshuvah* motivated by love, the person’s “sin is uprooted from the outset,”³³ i.e., the sin is nullified retroactively; it was never committed.

b) When a person’s *teshuvah* is motivated by love, “he will increase his good deeds more than would be necessary [to outweigh] that sin.”³⁴ Not only does his *teshuvah* nullify the sin, but moreover, it motivates him to increase his performance of good deeds to the extent that they surpasses what is necessary to counterbalance the sin.

c) Through *teshuvah* motivated by love, (even) a person’s “intentional sins are transformed into merits for him.”³⁵ In addition to the fact that through his *teshuvah*, he will be motivated to accumulate other good deeds and merits,³⁶ these sins themselves will also be transformed into merits.

The redemption as a whole is dependent on *teshuvah*, as *Rambam* writes,³⁷

“Ultimately, Israel will do *teshuvah*, at the end of their exile, and immediately, they will be redeemed.” Similarly, it could be said that the three patterns regarding the nullification of the commemorative fasts in the Ultimate Future will be brought about through the complete *teshuvah* of the Jewish people – i.e., *teshuvah* motivated by love – as expressed in the three patterns mentioned above.³⁸

ז. “תענית” איז “מדרכי התשובה הוא”^{כט} - געפינט מען אויך אין תשובה (מאהבה) א דוגמא פון די דריי ענינים הנ”ל:

(א) דורך תשובה מאהבה ווערט “נעקר עו נז מתחלתו”^ל - די עוונות ווערן בטל.

(ב) דער וואס טוט תשובה מאהבה איז “מוסיף במעשיו הטובים יתר מכדי הצורך לגבי אותו עון”^{לא} - דורכדעם ווערן גיט נאר בטל די עוונות, נאר עס קומט נאך צו א הוספה פון מעשים טובים “לגבי אותו עון”.

(ג) דורך תשובה מאהבה - “זוונות נעשות לו פזיות”^{לב}: לביד זאת וואס עס קומען צו דורכדעם אנדערע (מעשים טובים וזכויות), ווערן אויך די זוונות גופא נתהפך לזכויות.

ויש לומר, אז קשם ווי דער קלות ענין הגאולה איז אפהענגיק אין “סוף ישך אל לעשות תשובה” (כפסק הרמב”ם^{לד}), אזוי איז עס אויך בנוגע דעם ביטול הצומות דלעתיד אין די דריי אופנים הנ”ל, אז דאס ווערט אויפגעטאן דורך דער (שלימות ה) תשובה פון אידן (תשובה מאהבה) אין די דריי ענינים שבה”ה.

30. This resembles the conclusion of Tractate *Makkos*, which quotes Rabbi Akiva as saying, “For this reason” – for the very reason the other Sages cried – “I am laughing.” See the extensive explanations in *Likkutei Sichos*, Vol. 19, p. 67ff.

31. *Yeshayahu* 12:1.

32. *Rambam*, *Hilchos Taanios* 1:2. His intent is that this also includes fasting, as stated there, in *halachah*

4ff., and as stated explicitly in the beginning of ch. 5 of those *halachos*. Note *Tanya*, *Iggeres HaTeshuvah*, chs. 1-3.

33. *Rashi*, *Yoma* 86a, s.v. *kan me’ahavah*.

34. *Maharsha*, *Chiddushei Aggados*, *Yoma* 86b.

35. *Yoma* 86b.

36. This is the way *Maharsha* (*Chid-*

dushei Aggados, *loc. cit.*) interprets our Sages’ statement, “intentional sins are transformed into merits for him.” However, the straightforward meaning of our Sages’ statement is as stated in the main text, that the sins themselves become merits. This concept is explained at length in *Likkutei Sichos*, Vol. 17, p. 183ff.

37. *Hilchos Teshuvah* 7:5.

38. On this basis, it is possible to

The Goal of a Fast

8. Based on the above, it is possible to understand a perplexing dimension regarding the above *halachah* in the *Mishneh Torah* – and also in the *Tur* and the *Shulchan Aruch*: The intent of the *Mishneh Torah* is, as *Rambam* writes in his introduction to that text, to be a book of law, consistently presenting “*halachos* [following] *halachos*,” one law after another. Unlike his other works, he does not present philosophy, ethics, or words of inspiration in the *Mishneh Torah* unless they are *halachos*, laws to be fulfilled. Accordingly, it is necessary to understand, what is the *halachah* conveyed by the ruling³⁹ that “In the era of *Mashiach*, all these [commemorative] fasts will be nullified...”?⁴⁰

(With regard to *Rambam*, it could be said that he quotes this point because, in that text, he also includes laws that will be relevant only in the era of *Mashiach*. However, that explanation is not viable regarding the citation of the concept in the *Tur* and the *Shulchan Aruch*, which do not include laws that will be relevant only in the era of *Mashiach*.)

However, by doing so, the purpose of these texts is to explain how a person should fast – that he should focus on the intended result. As stated above, fasting is “one of the ways of *teshuvah*,” and *Rambam* is emphasizing that the *teshuvah* of a fast must be carried out in a manner⁴¹ that will achieve the complete

ח. דְּעָרְמִיט קַעַן מְעַן פֶּאֲרֻשְׁטִיין אַ תְּמִימָה פִּלְלִית אִין דְּעַר הַלְכָה הַנִּלְפֹּן פֿון רַמְבַּ"ם (און אַזוי אױף אִין טור (וְשׁוֹלְחַן עֵרוּךְ)): דְּעַר תּוֹכֵן פֿון סִפֵּר יַד הַחֲזָקָה אִיו (בְּלִשׁוֹן הַרְמַבְ"ם אִין זַיִן הַקְדָּמָה צוּם סִפֵּר הַיָּד) - "הַלְכּוֹת הַלְכּוֹת." אִיו צָרִיךְ לְהִבְיִן: אִין וְאָס בְּאַשְׁטִיט דִּי "וְהִלְכָה" אִין דְּעַם" וְאָס "כָּל הַצּוּמוֹת הָאֵלּוּ עֲתִידִים לְבָטֵל כּו'?"

[אִין רַמְבַּ"ם קַעַן מְעַן פֶּאֲרַעֲנֵטפֶּעךְ, אַז דָּאס אִיו דְּעַרפֶּאָר וְאָס אִין סִפֵּרוֹ יַד הַחֲזָקָה בְּרַעֲנֵגט עַר אױף דִּינִים וְאָס זַיִנען נוגַע לִימוֹת הַמְּשִׁיחַ, אָבַעַר דָּאס אִיו נִיט קִיין תִּירוּץ פֶּאֲרוֹוָאס דְּעַר עֵינִן וְעַרְט גַּעבֶּר אַכַּט אױף אִין טור וְשׁוֹלְחַן עֵרוּךְ (וְאָס זַיִן בְּרַעֲנֵגט נִיט דִּי דִּינִים וְאָס זַיִנען שִׁיף צו יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ)].

אִיו דְּעַר בִּיאור בְּנֹה: דְּעָרְמִיט אִיו מְבוֹאָר וְיִי אַזױ סִדְאָרף זַיִן אַ תַּעֲנִית: דִּי תַשׁוּבָה פֿון דְּעַם תַּעֲנִית (וְכֵן לְאִז אַ תַּעֲנִית "מְדַרְכֵי הַתַּשׁוּבָה הוּא") דָּאָרף זַיִן אִין אִזאַ אָפֿן^ל, וְאָס זֶאל

explain the connection between the beginning and the end of *Rambam's Hilchos Taanios*.* (This follows the pattern, “The beginning is rooted in the end.” See *Sichas Yud-Tes Kislev*, 5735, where it is explained that this pattern also features in the *Mishneh Torah*. See the extensive explanations in that source.)

In the beginning of *Hilchos Taanios*, *Rambam* writes, as mentioned above (footnote 32), that fasting is among “the ways of *teshuvah*.” He concludes *Hilchos Taanios* by describing the consummate effect of *teshuvah* on fasts – that the fasts

will be transformed into “days of gladness and joy and festivals.” See sec. 10 of the main text, which explains that *Rambam's* intent in this *halachah* is also to focus on the concept of transformation.

* A similar pattern is found in the beginning and the end of the final chapter of *Hilchos Taanios*.

39. A similar question arises regarding *Rambam's* statements at the end of *Hilchos Megillah*.

40. The question is reinforced by the fact that although many other Torah works follow the pattern of con-

cluding with “a positive teaching,” a word of comfort or inspiration or a motivating ethical teaching, *Rambam* does not always follow this pattern in the *Halachos* of the *Mishneh Torah*. See, for example, his conclusion of *Hilchos Eivel*.

41. The above concept is significant even for someone to whom the lofty levels of *teshuvah* motivated by love are not presently relevant. Nevertheless, immediately, in the initial stages of his Divine service, he must know what is the consummate perfection of this mode of Divine service and what he should aspire to.

transformation of the sorrow and pain associated with the fast; the transformation must so thorough that even the pain and sorrow become rejoicing and joy.⁴²

Looking to the Horizon

9. This also clarifies the reason for the difference between the two prooftexts chosen by *Rambam* and the *Tur* respectively. The verse, “The fast of the fourth [month], the fast of the fifth [month]... will be [days of] gladness and joy and festivals,” speaks specifically about the fast days – that the days will become festivals. In other words, in addition to the nullification of the fasts, a positive dimension will be added – the days will become festivals. By contrast, the verse, “I will transform their mourning into gladness,” speaks about the state of mourning itself – that the mourning will be transformed⁴³ into gladness and joy.⁴⁴

(The reason for the difference is that the verse, “The fast of the fourth [month]...,” speaks of the

אויפֿטאן (ביז) אַז דער צום גופא זאל
נתהפך ווערן לששון ולשמחה כו”ט.

ט. דאס איז אויך דער חילוק אין
תוכן צווישן די צוויי פסוקים: דער
פסוק “צום הרביעי גו’ החמישי גו’
יהיה גו’ לששון ולשמחה ולמועדים
גו” רעדט וועגן די ימי הצום, אז די
טעג וועלן זיין ימים טובים; דאס
הייסט נוסף אויפן בייטול פון די
צומות, וועט אויך צוקומען דער יתרון,
אז די טעג וועלן זיין ימים טובים.

אבער דער פסוק “והפכתי אבלי
לששון גו” רעדט וועגן דעם עצם
“אבל” גופא, אז דער ענין ה”אבל”
וועט נתהפך ווערן לששון ולשמחה כו”ט.

[און דער טעם החילוק: דער פסוק
“צום גו’ יהיה גו” רעדט וועגן דעם

Alternatively, this is comparable to the concept explained in *Kuntreis Eitz Chayim* (ch. 7ff.), that a “taste” of *yichuda ilaah*, the sublime expression of Divine unity, is necessary to enable him to carry out the service involved with *yichuda tataah*, the lower expression of Divine unity.

There is another point involved. Making known that ultimately these days will be transformed – using wording which implies a promise – prevents a person from falling into despair. The same concept applies regarding *teshuvah*, concerning which *Rambam* (*Hilchos Teshuvah* 7:5) states, “The Torah promised that ultimately Israel will do *teshuvah*... and immediately, they will be redeemed.”

42. On this basis, it is possible to resolve the question raised by *Chasam Sofer* (*Orach Chayim*,

responsum 208). Based on the inference from the phrase in *Zechariah*, “They shall love truth and peace,” our Sages derived (see footnote 28 above), “When there is ‘peace,’ there will be ‘gladness and joy.’” *Chasam Sofer* asks: Since this day was established as a day of fasting and *teshuvah*, on what basis did the prophets teach the new insight that at a time of peace, i.e., when the *Beis HaMikdash* is standing, “there will be ‘gladness and joy’”? (See also the question raised in *Or HaTorah*, *Bamidbar*, Vol. 4, at the beginning of p. 1385.)

It can be said that since the intent of the fast day is that because it is “of the ways of *teshuvah*” – and the ultimate perfection of *teshuvah* is that sins be transformed into merits – the transformation of the fasts into days of gladness and joy is not a supplementary point, but rather

the ultimate purpose of the fasts themselves.

43. See *Bereishis Rabbah*, the end of *Parshas Vayechi*, which states, “I will convert your mourning into gladness, as it is written, ‘I will transform their mourning...’”

44. See the lengthy explanation in *Or HaTorah*, *Bamidbar*, Vol. 4, p. 1384ff. See also *Yalkut Shimoni*, *Yirmeyahu*, sec. 259, which states, “A lion arose in the month [whose sign is] a lion... so that a lion [this refers to the Holy One, blessed be He...] will come in the month [whose sign is] a lion, [as it says,] ‘I will transform their mourning into joy,’” which is explained in the *Tzemach Tzedek*’s gloss on *Eichah*, p. 26 (*Or HaTorah*, *Nach*, Vol. 2, p. 1056-1057). See also *Or HaTorah* on the verse, “I will transform their mourning...”

era of the Second *Beis HaMikdash* (as mentioned in sec. 3). Since the Second *Beis HaMikdash* lacked five manifestations of holiness,⁴⁵ it also lacked the complete measure of the transformation of the fasts.⁴⁶ By contrast, the verse, “I will transform their mourning” speaks about the Ultimate Future, when the world as a whole will reach consummate perfection, including the transformation of the fasts and the mourning that accompanies them.

זמן פון בית שני (כנ"ל סעיף ג), און וויבאלד אז בבית שני האבן געפעלט די ה' דברים⁴⁵, האט אויך געפעלט אין דער שלמות פון היפוך הצומות⁴⁶.

מה שאין כן דער פסוק "והפכתי אבלם גו" רעדט וועגן לעתיד לבא, וואס דאן וועט זיין דער תקלית השלימות - אויך אין היפוך הצומות⁴⁶.

For Sorrow to Become Joy

10. Based on the above, it is possible to offer an additional concept implied by *Rambam's* citation of the proof-text, “The fast of the fourth [month]... will be...” On the surface, according to the above explanation, he should have cited the verse, “I will transform their mourning...” which points to a loftier level than that alluded to in the other verse. However, by citing the verse, “The fast of the fourth [month]...,” *Rambam* intends to highlight that not only will the days of fasting be transformed into festivals, but the fast itself – i.e., the dimension of these days associated with pain and sorrow – will be transformed into gladness and joy.

יוד. על פי כל הנ"ל יש לומר: כאטש דער רמב"ם ברענגט דעם פסוק "צום גו' יהיה גו"

[דלקאור: על פי הנ"ל האט ער געדארפט ברענגען דעם פסוק "והפכתי גו" וואס ווייזט אויף א העכערן עילוי ווי דער עילוי וואס איז אויסגעדריקט אין פסוק "צום גו' יהיה גו" כנ"ל]

- מיינט ער אבער דערמיט (גיט נאר אז די ימי הצומות וועלן זיין ימים טובים, נאר) אויך אז דער צום גופא וועט נתהפך ווערן לששון ולשמחה כו'.

To explain: *Rambam* states that the fasts “ultimately... will be [transformed into] festivals” in association with the previous clause which relates that “All these [commemorative] fasts will be nullified. Indeed, they will ultimately be [transformed into] festivals.” The word “indeed”⁴⁷ introduces a

והביאור: דער ענין פון “עתידים להיות ימים טובים כו” קומט אין רמב"ם אלס א המשך צום פריערדיקן פאל “כל הצומות האלו עתידים לבטל כו' ולא עוד אלא אלא שהם עתידים כו” - וואס פון דעם

45. *Yoma* 21b.

46. In particular, the lack of a total transformation of the fasts is emphasized in *Rambam's* statements in his Commentary on the Mishnah (*Rosh HaShanah* 1:3), that in the era of the Second *Beis HaMikdash*, the Jewish people would fast on Tishah Be'Av. (They would also fast on the other commemorative fasts, if they so desired.) A dialectical analysis

of this matter is found in *Tashbetz*, Vol. 2, responsum 271, and *Shoel U'Meishiv, mahadura kama*, Vol. 3, responsum 179.

47. *Rambam's* words *lo od ela* literally mean “not only that, but also,” which further emphasize the concept stated in the main text.

Based on the above, it is also possible to explain why, in his introductory paraphrase, *Rambam* alters

the wording of the verse. The verse states “will be [days of] gladness and joy,” and only afterwards mentions “festivals.” By contrast, *Rambam's* wording is “festivals,” and afterwards, “days of rejoicing and joy.”

Rambam is using the construct of “not only this, but also that.” Not only will the fast days be “festivals,” but they will also be “days of rejoicing and joy.” By contrast, by

new concept – not only will the fasts be nullified, but in addition, there will be a novel dimension – they will become festivals.

Therefore, it cannot be said that *Rambam* means only that the days themselves will become festivals. There is no need to state this separately; it is an inevitable consequence of the nullification of the fast. It is natural that the nullification of a situation that caused pain calls forth joy at the specific time or occasion when previously there was pain.

Instead, we are forced to say that “indeed” alludes to an additional, novel quality. The intent is that also the aspect of the pain of the fast itself⁴⁸ will be transformed to rejoicing. This is the intent of citing the prooftext,⁴⁹ “The fast... will be... gladness and joy” – that not only the date, but also the very pain of the fast will itself be transformed into gladness and joy.

A proof of the above – that the verse, “The fast... will be... gladness and joy,” can also be interpreted as referring to the fast, i.e., the pain of the fast itself – can be found in the gloss of *Bayis Chadash*:⁵⁰

[On the verse, “I will transform...”] the Talmud asks,⁵¹ “These dates] are called ‘fast[s]’ [and they are called ‘gladness.’” The Talmud is suggesting that] the interpretation of the verse’s words is perplexing. It implies that [the fast] itself is [transformed into] “gladness and joy.” That is [seemingly] impossible since a fast itself is pain, suffering, and anguish. The [verse]

איז פארשטאנדיק, אז דער ענין פון “עתידים להיות ימים טובים כו” טוט אויף א חידוש אויף דעם פריערדיקן ענין פון “עתידים לבטל” (וכהלשון - “לא עוד אלא כו”⁵¹) -

דעריבער קען מען ניט זאגן אז דער רמב”ם מיינט דערמיט בלויז דאס וואס די טעג וועלן ווערן ימים טובים, ווייל דאס איז א בדרחמיילא דיקע תוצאה פון דעם וואס “עתידים לבטל” (ווארום אזוי איז די טבע, אז ווען עס ווערט בטל א מצב וואס האט גורם געווען צער, רופט עס במילא ארויס שמחה אין דעם זמן פון פריערדיקן צער).

מוז מען זאגן, אז מיטן אויפטו פון “לא עוד אלא כו” איז פונתו אז (אויף) דער ענין הצום גופא⁵⁰ וועט (נתהפך) ווערן לששון כו; און אויף דעם ברענגט ער (די ראיה פון) דעם פסוק⁵¹, אז דער עצם ענין פון “צום גו’ יהיה גו’ לששון ולשמחה וגו’.”

[א ראיה אויף דעם - אז דער פסוק “צום גו’ יהיה גו’ לששון גו” קען געטייטשט ווערן (אויף) בשייכות צום ענין הצום גופא - געפינט מען אין ב”ח⁵⁰, וזה לשונו: “פריך בגמרא⁵⁰ (אויפן פסוק הנה”ל) קרי לה צום (קרי לה ששון). פירוש הלשון אינו מושב דמשמע הוא גופיה ששון ושמחה מה שאי אפשר שהרי הצום עצמו צער יגון ואנחה הוא והנה ליה

enumerating the fasts individually, the verse is emphasizing that each of them will be transformed – proportionate to its individual quality – into “a day of rejoicing and joy,” and as a whole, they will all be included in the category of “festivals.”

48. This is also evident from the wording “ultimately, they will be

transformed,” which refers to what was stated previously, “all these [commemorative] fasts will be nullified.” The intent is not the dates of the fasts – for these dates will not be nullified – but rather the negative dimension of the fast itself.

49. There are other instances where a prooftext is used for a purpose

not directly intended by the original verse. See *Likkutei Sichos*, Vol. 15, p. 237, footnote 59, and the sources cited there.

50. *Bayis Chadash* on *Tur, Orach Chayim*, the beginning of sec. 550.

51. *Rosh HaShanah* 18b.

should have read, ‘The fourth month... will be transformed into gladness,’ i.e., that the month will be transformed from mourning into a festival.

*Bayis Chadash*⁵² is emphasizing that by using the word “fasts” – not “months” – the verse implies that the fast itself⁵³ – the pain and suffering associated with it – will be transformed into joy.

Two Periods in the Era of Redemption

11. On several previous occasions,⁵⁴ *Rambam’s* conception of the era of *Mashiach* has been explained at length. *Rambam* understands that within that era, there will be two general periods:

a) The period at the beginning of the era of *Mashiach*, when “there [will be] no difference between the present era and the era of *Mashiach* except [Israel’s] subjugation to the [non-Jewish] kingdoms.”⁵⁵ At that time, the ordinary pattern of existence that prevails at present will not be nullified, “there will not be any innovation in the work of creation, but the world will continue according to its existing pattern.”⁵⁶

b) A later period⁵⁷ that will include the Resurrection of the Dead, when even *Rambam*⁵⁸ agrees that the prevailing pattern of existence will be nullified

לְמִימַר חֹדֶשׁ הָרְבִיעִי . . . יִהְיֶה לְשָׁשׂוֹן שְׁהַחֹדֶשׁ נִהְפָּךְ מְאֵבֵל לְיוֹם טוֹב כּו' - זָאגַט דָּאךְ דְּעַר ב"ח^ט, אַז דְּעַר וּנְאָרַט "צוֹם גּו'" (נִיט "חֹדֶשׁ הָרְבִיעִי גּו'" מֵיִנְט דְּעַר עֲנִין הַצּוֹם עֲצָמוֹ).]

יא. מ'האט שוין אמאל^נ גערעדט באַרוכה וועגן שיטת הרמב"ם אין דעם ענין פון ימות המשיח - אַז לְשִׁטָּתוֹ וְעֵלָן זִיין אין דעם צוויי תקופות קלילות:

(א) די תקופה פון תחילת ימות המשיח, וואס וועגן דעם ווערט געזאגט אז "אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד"^ב - עס וועט ניט בטל ווערן "מנהגו של עולם" און עס וועט זאן ניט זיין קיין "חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג"^ג.

(ב) א שפעטערדיקע תקופה^ד וואס אין איר וועט זיין תחית המתים), ווען עס וועט בטל

52. *Bayis Chadash* concludes his statements by saying, “*Beis Yosef* interpreted [the Talmud’s words] otherwise. The interpretation I advanced is straightforward.”

53. Nevertheless, there is room for the question raised by the Talmud – how can the verse call these days both “fasts” and “[days of] gladness and joy”? We cannot simply answer that the verse’s intent is that the fast itself will be transformed into gladness – for were that the case “the verse should have said, ‘the fast of the fourth [month]... will be transformed into gladness...’ Since the verse states, ‘will be [days of] gladness,’ the implication is that the

fast will not be entirely nullified, but itself will be [a day] of gladness, and that is [seemingly] impossible” (*Turei Zahav*, the introduction to *Orach Chayim* 550).

54. *Sichos Chodesh Nissan*, 5733. See the addition to the *maamar* entitled *Lo Yeitzei Ha’Ish* (Kehot, 5716) and the note there; *Kuntreis Inyanah shel Toras HaChassidus*, footnote 27; *Haggadah shel Pesach im Likkutei Taamim*, Vol. 2, the footnote on p. 653. See also *Likkutei Sichos*, Vol. 27, p. 191ff., 271ff. (translated in *Selections from Likkutei Sichos, Vayikra*, p. 456ff.). Note also *Tzafnas Panei’ach al HaTorah, Haftaras Parshas Vayigash and Parshas Vayechi* 49:9.

55. *Rambam, Hilchos Teshuvah* 9:2; *Hilchos Melachim* 12:2, based on *Berachos* 34b.

56. *Hilchos Melachim* 12:1.

57. The division of the era of *Mashiach* into two separate periods resolves many questions regarding *Rambam’s* approach to the nature of that era, for example, the question raised by *Lechem Mishneh, Hilchos Teshuvah* 8:7, concerning the prophecies of the World to Come, as explained in the *sichos* cited in footnote 55.

58. *Rambam* interprets (*Hilchos Melachim* 12:1) the prophecy (*Yeshayahu* 11:6), “A wolf will dwell

and there will be innovations in the work of creation.⁵⁹ The only reason *Rambam* does not mention the matter in his *Mishneh Torah*⁶⁰ is because “All these and similar matters will not be clearly known by man until they occur, for they are undefined,”⁶¹ and “nor are the sequence of these events and their precise details a fundamental principle of faith.”⁶¹

According to the above, it is possible to understand why *Rambam* divides the *halachah* at the end of *Hilchos Taanios* into two clauses – for the two dimensions of the nullification of the commemorative fasts in the era of *Mashiach* will occur in two different⁶² periods.⁶³

In the first period, when peace will prevail in the world, the fasts will be nullified – and as a direct consequence, the fasts will become festivals, as explained in sec. 10 above. However, the second point – that the fasts themselves,

ווערן (אויך לְדַעַת הַרַמְבַּ"ם⁶¹) מְנַהֵגוּ שֶׁל עוֹלָם און ס׳וועט זײַן אַ חִידוּשׁ בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית⁶² [נֶאֱדָר ווײַבאַלד אַז דאָס זײַנען עֲנִיָּיִם וואָס ״לֹא יָדַע אָדָם אִיךָ יִהְיֶה עַד שֶׁיִּהְיֶה שְׂדֵבְרִים סְתוּמִין הֵן כּו״ו״ און ״אִין סְדוּר הַיּוֹת דְּבָרִים אֱלוֹי וְלֹא דְקָדוּקִיהֶן עָקֵר בְּדַת״ – דַּעֲרִיבְעָר בְּרַעֲנָגֵט עַר נִיט דַּעַם עֲנִין אִין סִפֵּר הַיְדִי״].

וְעַל פִּי זֶה אִיז מוּבָן וואָס דַּעַר רַמְבַּ"ם אִיז מְחַלֵּק דִּי הַלְכָה אִין סוּף הַלְכוֹת תַּעֲנִיּוֹת אִין צײַט בָּבוֹת – ווײַל דִּי צײַט עֲנִיָּיִם אִין בֵּיטוּל הַצּוּמוֹת לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ וְעַלֵּן זײַן אִין צײַט (בְּאַזוּנְדַעֲרַעֲטִי) תְּקוּפוֹת⁶³:

אִין דַּעַר עֲרֶשֶׁטֶעַר תְּקוּפָה, ווען עַס וועט ווערן שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, וועלן בְּטוּל ווערן דִּי צוּמוֹת (וּבְדַרְךָ מַמְלָא – וועלן דִּי יָמֵי הַצּוּמוֹת ווערן יָמִים טוֹבִים כּו', כַּנֶּ"ל סְעִיף י'); אָבַעַר דַּעַר צײַטֶעַר עֲנִין, אַז דִּי צוּמוֹת גּוֹפֵא

with a lamb,” as “an allegory and metaphor” since he understands that verse as referring to the initial stages of the era of *Mashiach*, when “A shoot will emerge from the stem of Yishai” (ibid. 11:1). See *Rambam’s Maamar Techiyas HaMeisim*.

59. The fact that there will be innovations in the natural order in this period is evident from the concept of the Resurrection of the Dead itself, for it clearly involves “a nullification of the ordinary pattern of existence” and an “innovation in the work of creation.” See *Maamar Techiyas HaMeisim* cited above. Note *Or HaTorah, Bereishis*, Vol. 2, p. 391b, which states that the Resurrection of the Dead will represent a deviation from the pattern of existence that prevails at present.

The proof that the Resurrection of the Dead will take place in a second period in the era of *Mashiach* applies only according to the approach of *Rambam*, who maintains (*Hilchos Teshuvah*, ch. 8) that the World to Come is solely for

incorporeal souls and, therefore, the term “the World to Come” does not refer to the era of the Resurrection. This indicates that the Resurrection of the Dead is a later period within the era of *Mashiach* itself. By contrast, according to the approach of *Ramban* (in *Shaar HaGemul*) and others – that the World to Come is identified with the Resurrection of the Dead – the Resurrection of the Dead does not compel us to say that there will be a second period in the era of *Mashiach*.

60. For a reason which will be explained, *Rambam* does not mention the Resurrection of the Dead – and all the more so the details it will involve – in *Hilchos Melachim** and in *Hilchos Teshuvah*. He merely states (*Hilchos Teshuvah* 3:6) that one who denies the Resurrection of the Dead will not have a portion in the World to Come. See his *Maamar Techiyas HaMeisim*.

* *Rambam’s* statement (*Hilchos Melachim* 11:3) that *Mashiach* need not resurrect the dead is not

speaking about the Resurrection of the Dead as a whole, but rather concerns the criteria for identifying *Mashiach*, as explained in *Sichos Chodesh Nissan*, 5733. See *Rambam’s Maamar Techiyas HaMeisim*.

61. *Hilchos Melachim* 12:2.

62. This also explains why in the second clause (which begins “indeed”), *Rambam* adds the word “ultimately” and does not concisely say, “they will be [transformed into] festivals.” This indicates that the fact that the fasts “will be [transformed into] festivals” will only come about afterwards, after the time when “the fasts will ultimately be nullified.”

63. On this basis, we can also understand why the *Tur* and the *Shulchan Aruch* did not divide the law into two clauses. Since they do not cite laws that are relevant to the era of *Mashiach*, they only described the concept as a whole – what is relevant to actual practice in the present era (as stated in sec. 8 above).

i.e., the dimension of the fasts that is “pain, suffering, and anguish,”⁶⁴ will be transformed into gladness and joy represents a nullification of the ordinary pattern of existence. Therefore, this will be achieved only in the second period in the era of *Mashiach*

וואס “הצום עצמו צער יגון וְאַנְחָה הוּא”⁶⁵) זאל נְתַהַפֵּךְ ווערן לְשִׁשׁוֹן וּלְשִׂמְחָה, איז אין דער בְּחִינָה פון ביטול “מְנַהֵגוֹ שֶׁל עוֹלָם” - און דעריבער וועט זיך דאס אויפֿטאן ערשט אין דער צווייטער תקופה פון ימות המשיח.

Why the Joy of Yehudah Will Be Noteworthy

12. The reason *Rambam* cites as a proof-text specifically the verse, “The fast of the fourth [month]... will be [days of] gladness and joy and festivals for the House of Yehudah,” and not the verse, “I will transform...” is because, in this context, it is important to emphasize “the House of Yehudah.”

To explain: The primary hardships suffered in exile – the oppressive decrees of the ruling kingdoms, etc. – were borne by “the House of Yehudah,” and not the Ten Tribes which were exiled beyond the Sambatyon River.⁶⁵ Thus, we say in the hymn⁶⁶ recited on Tishah Be’Av, “You [the Ten Tribes] were forced to wander once, while I [the House of Yehudah] have wandered many times.” Thus, the tribulations borne by the “House of Yehudah” throughout the exile did not directly affect the Ten Tribes.⁶⁷

The great joy that will be experienced in the era of *Mashiach* on the days that are now commemorative fasts stems from – and corresponds to – the intensity of the anguish experienced on these fasts in the era of exile.⁶⁸ Therefore, in order to highlight the great joy that will be experienced on those days in the era of *Mashiach*, *Rambam* speaks of “gladness... for the House of Yehudah.” By doing so, he highlights that since the House of Yehudah experienced far more severe hardships due to the subjugation to the non-Jewish nations than the Ten Tribes, their gladness and joy will be far greater.

יב. דער טעם וואס דער רמב"ם ברענגט דקא דעם פסוק “צום גו' יהיה לבית יהודה לששון גו'” און ניט דעם פסוק “והפכתי גו'” - איז ווייל דא איז נוגע דער ענין פון “בית יהודה.” וְהַבִּיאֹר:

דער עיקר קושי השעבוד (גזרת מלכות כו') פון גלות איז ביי “בית יהודה” - ניט ביי די עשרת השבטים (וואס האבן גולה געווען מעבר לנהר סמבטיון)⁶⁵ [ווי מען זאגט אין דעם פיוט⁶⁶: נַדְדַתְּ אֶתְּ אֶחָת וְרַבּוֹת נַדְדַתִּי כו'].

און וויבאלד אז דער גודל השמחה פון די צומות לימות המשיח נעמט זיך (און איז לפי ערך) דעם גודל הצער פון די צומות בזמן הגלות⁶⁷ - דעריבער, בכדי צו ארויסברענגען דעם גודל השמחה פון די צומות לימות המשיח, ברענגט דער רמב"ם דעם פסוק “יהיה לבית יהודה לששון גו'” וואס דערמיט איז מודגש, אז ביי זיי וועט דער ששון ושמחה זיין אין א פיל גרעסערער מאס, היות אז דער קושי השעבוד איז ביי זיי א סך הארבער.

64. To use the wording of *Bayis Chadash*, cited in sec. 10 above.

65. *Bereishis Rabbah* 73:6; *Bamidbar Rabbah* 16:25; *Pesikta Rabbasi*, the end of *Perek VaTomar Tziyon*. See *Talmud Yerushalmi, Sanhedrin*

10:5, *et al.*

66. The hymn entitled *Shomron kol titein*, recited on Tishah B'Av night.

67. I.e., the Ten Tribes were exiled only once and have remained in

their place of exile since. By contrast, the House of Yehudah suffered many exiles and persecutions.

68. Note *Pesikta Rabbasi* on *Tehillim*, ch. 137, which states, “Happiness will only come on Tishah Be’Av.”

Nevertheless, since at that future time, “they shall love truth and peace,” i.e., there will be unity between Yehudah and Yosef, the extra dimension of gladness experienced by “the House of Yehudah” will pervade and encompass all Jews, even the Ten Tribes which, as a whole, are identified with Yosef.

From a Source Above Light

13. It was explained that emphasis was placed on the House of Yehudah because they will experience greater joy in the future, since the magnitude of that joy derives from – and is proportionate to – the intensity of the hardship due to the subjugation to the non-Jewish nations that was primarily experienced by them. This concept applies also according to the second explanation given in sec. 6 – that the nullification of the fasts will cause those dates to become days of gladness and joy⁶⁹ – because the greater the intensity of the sorrow and anguish of the fast, the greater the joy will be when the fast is nullified.⁶⁹

Nevertheless, *Rambam* also cites the proof-text, with the emphasis on “the House of Yehudah,” in reference to the third dimension stated above – that the distress of the fasts themselves will be transformed into gladness and joy. This compels us to say that this dimension of the transformation of the distress of the fasts to gladness is also connected specifically to “the House of Yehudah.”

To explain this concept from a mystical perspective: The difference between Yosef and Yehudah in terms of Divine service⁷⁰ is that Yosef is identified with Torah study, which involves the revelation of G-dliness downward, within the material plane. Yehudah is identified

נאר וויבאלד אז דעמאלט וועט זיין “והאמת והשלום אהבו” - די אחדות צווישן יהודה ויוסף - וועט אט די שמחה יתרה פון “בית יהודה” אדורכנעמען און ארומנעמען אלע אידן, אויף די עשרת השבטים (יוסף).

יג. הגם אז די הדגשה הנ”ל אין “בית יהודה” [אז דער גודל השמחה נעמט זיך דקא מצד דעם קושי השעבודה, וואס איז געווען מער ובעיקר ביי בית יהודה] איז פאראן אויף אין דעם צווייטן אופן (דלעיל סעיף ו, אז צוליב דעם ביטול הצומות וועלן זיי ווערן ימי ששון ושמחה)⁶⁹ - ווייל וואס גרעסער עס איז דער גון ואנחה פון דעם צום, אלס מער איז די שמחה ווען דער צום ווערט בטל⁷⁰ -

פונדעסטוועגן, וויבאלד דער רמב”ם ברענגט דעם פסוק (מיט דער הדגשה פון “בית יהודה”) בנוגע צום דריטן אופן - דאס וואס די צומות עצמם וועלן נתהפך ווערן לששון ולשמחה - דארף מען זאגן, אז (אויך) דער ענין פון מהפך זיין דעם צום לששון כו' האט א שייכות מיוחדת צו “בית יהודה” דקא.

דער ביאור אין דעם (על פי פנימיות הענינים):

דער אונטערשייד צווישן יוסף און יהודה אין דרגות העבודה⁷⁰: יוסף איז ענינו - תלמוד, גילוי אלקות מלמעלה למטה; ענינו של יהודה איז

69. This is the interpretation of the verse, “The fast... will be...,” as explained in sec. 9. In particular, this is true because the verse is speaking about the era of the Second *Beis HaMikdash*. See, however, footnote

47 above.

70. Regarding the concepts explained below, see *Or HaTorah, Bereishis*, Vol. 2, p. 348b, Vol. 5, p. 985a; the *maamarim* entitled *V’Avdi*

David, 5699 (both 1 and 2), and 5708; *et al.* See *Torah Or and Toras Chayim*, the beginning of *Parshas Vayigash*, regarding the concepts of heaven and earth.

with action – the refinement and purification of the material plane.

Among the differences between these two approaches to Divine service is that from the standpoint of the revelation of G-dly light (Yosef), the darkness of material existence merely becomes *batel*; it is not elevated. By contrast, through the refinement of the material realm (Yehudah), the darkness itself is transformed into light.

Therefore, Divine service stemming from the attribute of Yosef only accomplishes the nullification of these fasts. The Divine service of “the House of Yehudah” brings about a novel achievement, the refinement of the material realm that leads to the transformation of even the agony of the fasts themselves to gladness and joy.

What Yehudah Achieves

14. This also explains the connection between “the House of Yehudah” and the extreme difficulties resulting from the subjugation to the non-Jewish nations.

From the perspective of Yosef, which follows the motif of revelation of G-dliness downward, one’s Divine service can only affect a low level that is at least somewhat – sensitive to and – associated with light. The attribute of Yehudah, which follows the motif of refining the material plain through one’s own efforts, has an effect even on the lowest levels of material existence. As a result, even the intense darkness and the difficulties resulting from the subjugation to the non-Jewish nations are refined and elevated, to the extent that darkness itself is transformed into light.⁷¹

Since the Divine service of Yehudah is carried out in the place of darkness, the lowest levels of material existence, its effects reach G-d’s very Essence, transcending all the revealed levels of G-dliness. This

– מעשה, בירור וזיכוך המטה.

פון די חילוקים צווישן גילוי אלקות מלמעלה למטה און זיכוך המטה: מצד גילוי אור ווערט דער חשך המטה נאר בטל; דורך זיכוך המטה ווערט דער חשך גופא נתהפך לאור – אתהפךא חשוכא לנהורא.

און דערפער: מצד בחינת יוסף ווערט אויפגעטאן נאר דאס וואס “הצומות האלו עתידים לביטל”; אבער דער אויפטו מצד “בית יהודה” איז, אז די צומות עצמם ווערן נתהפך לששון ולשמחה.

י. דאס איז אויך דער קשר צווישן “בית יהודה” מיטן קושי השעבוד:

מצד בחינת יוסף, גילוי אלקות מלמעלה למטה, איז די עבודה פועל נאר אין אזא “מטה” וואס האט על כל פנים א שייכות צו אור; מה שאין כן בחינת יהודה, זיכוך המטה, טוט אויף אויך אין דעם “מטה” ביותה, אז אויך דער תוקף החשך קושי השעבוד ווערט נודבך און מתברר, ביז אתהפךא חשוכא לנהורא⁷¹.

און דערפאר וואס די עבודה פון יהודה איז אין מקום החשך פון דעם “מטה” ביותה, “דערגרייכט” די עבודה אין עצמותו יתברר, העכער פון בחינת גילויים. און

71. See similar concepts in *Likkutei Sichos*, Vol. 18, pp. 347-348, (trans-

lated in *Selections from Likkutei Sichos, Bamidbar*, p. 460-462).

parallels⁷² the advantage *baalei teshuvah* possess over *tzaddikim*. Since their Divine service is motivated by their previous distance from Him, it reaches G-d's Essence – surpassing the levels reached by the Divine service of *tzaddikim*.

This is the difference between the redemption as it will be brought about through Yosef and as it will be brought about through Yehudah.⁷³ When Yosef is the agent of the redemption, it will come in a manner reflected by the verse,⁷⁴ “If goodness will redeem you,” i.e., a redemption that is associated with “goodness,” light, and revelation. By contrast, when Yehudah is the agent of redemption, it will come in a manner reflected by the verse,⁷⁴ “I (*Anochi*) will redeem you,” a redemption that stems from *Anochi*, G-d's Essence.

G-d's Essence, Not Revealed Levels of G-dliness

15. As explained previously, the transformation of the suffering of the fasts to gladness involves the nullification of the ordinary pattern of existence. This reflects a connection between the verse, “The fast of the fourth [month]... will be gladness... for the House of Yehudah,” and the second period in the era of Redemption. On the basis of the prior concepts, a further connection between the two can be understood.

As is well known,⁷⁵ there will be two spiritual ascents in the World to Come:

a) The first is the G-dly delight resulting from the elevation of the material realm, which our Sages described with the analogy of a feast⁷⁶ at which will be served the meat of the Leviathan and the wild ox.

על דְּרָךְ דְּעַר יִתְרוֹן אֵין בְּעַלְי
תְּשׁוּבָה אוּיף צְדִיקִים, אַז ווִיבאַלְד
זײער עֲבוּדָה אִיז מִצַּד הַרְחִיקוּק,
”דְּעַר גְּרִיִּיכְט” זײ אֵין עֲצָמוֹת, נֶאֱדָר
הַעֲכָעַר ווײ עֲבוּדַת הַצְּדִיקִים.

און דָּאס אִיז דְּעַר חִילוּק צְווישֵׁן
דְּעַר ”גְּאוּלָּה” ווײ זײ אִיז מִצַּד יוֹסֵף
און ווײ זײ אִיז מִצַּד יְהוּדָה׃ מִצַּד
יוֹסֵף אִיז עֵס אֵין אַן אוֹפֵן פּוֹן
”גְּאוּלָּה טוֹב” - אַ גְּאוּלָּה ווִיאַס אִיז
פֶּאָרבוּנְדן מִיט אור וְגִילוּי; מִצַּד
יְהוּדָה אָפֶער אִיז ”וּגְאֻלְתִּיךְ אֲנֹכִי”
- דִּי גְּאוּלָּה אִיז דוּרְךְ עֲצָמוֹתוֹ
יִתְבָּרַךְ.

טו. על פִּי זֶה אִיז נֶאֱכָמַעַר מוּבָן
דִּי שְׂיִכּוֹת צְווישֵׁן ”צוּם גו” יְהִיָּה
לְבֵית יְהוּדָה לְשִׁשּׁוֹן גו” צו דְּעַר
צְוויטער תְּקוּפָה אֵין יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ
[נוֹסֵף אוּיף דְּעַם ווִיאַס סִּהֵאט זִיךְ
פֶּרִיעַר גְּעֶרעֶדט, אַז דְּעַר עֲגִינן פּוֹן
הִיפּוּךְ הַצּוּם גּוּפָא אִיז אַן עֲגִינן פּוֹן
בִּיטוּל מְנַהֲגוּ שֶׁל עוֹלָם]:

כִּידוּעַ” זײַנען דָּא אֵין עוֹלָם הַבָּא
צְוויי ”עֲלִיּוֹת”: (א) דִּי סְעוּדַת׃
לְיִתְן (וְשׁוֹר הַבָּר) - אַן עֲגִינן פּוֹן

72. See the end of the *maamar* entitled *Inyan Hagashas Yehudah LeYosef*, 5629, which develops the connection between the concept that in the Ultimate Future, Yehudah will be granted prominence, since the earth arose first in G-d's thought and because of the positive quality of *teshuvah* involving one who was distant becoming close.

73. See the *maamar* cited in the previous footnote.

74. *Rus* 3:13, as translated within the context of its use in the main text and the *maamar* referenced above. *Or HaTorah, Vayikra*, Vol. 2, pp. 650, 669, and the *maamar* entitled *Inyan Hagashas Yehudah LeYosef*, cited above, reference this

verse in the context of the difference between *tzaddikim* and *baalei teshuvah*.

75. The series of *maamarim* entitled *Yom Tov shel Rosh HaShanah*, 5666, p.105ff.

76. See *Bava Basra* 74b ff., *Pesachim* 119b, et al.

This will involve a revelation of G-dliness which is comparable to⁷⁷ eating and drinking as we know it.

b) The second will represent a loftier level in the World to Come, when “there will be no eating or drinking.”⁷⁸

The difference between them is that the spiritual counterpart to eating and drinking that will characterize the first level of the World to Come, is the pleasure derived from comprehension of the inner, mystical rationales of the Torah that will be revealed in the Ultimate Future. This revelation will come as a result of our Divine service in the Torah and its *mitzvos* in the present era. However, the second phase will involve a further ascent, the revelation of G-d’s Essence which transcends all revealed levels of G-dliness. This revelation transcends being clothed in wisdom, or anything else that can be described with the analogy of eating and drinking.⁷⁹ The revelation of G-d’s Essence in the future is brought about through *teshuvah* and also through *mesirus nefesh* for the sake of the Torah and its *mitzvos*, which is aroused “through the oppression and difficulty due to the subjugation to the non-Jewish powers”⁸⁰ during the era of exile.

It could be said that a similar⁸¹ distinction can be made regarding the two above-mentioned periods in the era of *Mashiach*. In the first period, the Jewish people will “be free to occupy themselves in the Torah and its wisdom”⁸² (which are comparable to eating and drinking). This period relates to the revealed levels of G-dliness. The second period will include the Resurrection of the Dead and the nullification of the ordinary pattern of existence (which resembles life without eating). This relates to the manifestation of G-d’s Essence.

(דוגמא^{עב} פון) אכילה ושתייה; (ב) עולם הבא^{עב} אין בו לא אכילה כו.

דער חילוק ביניהם: דער ענין פון אכילה ושתייה אין עולם הבא מיינט דער תענוג פון משיג זיין די טעמי תורה וואס וועלן דאמאלס נתגלה ווערן [וואס דאס ווערט אויפגעטאן דורך דער עבודה בתורה ומצוות בעולם הזה]; אין דער צווייטער עליה אבער וועט “נתגלה” ווערן עצמותו יתברך וואס איז העכער פון בחינת גילויים - וואס קען ניט נתלבש ווערן אין (אכילה ושתייה) חכמה כו’ [און דאס ווערט אויפגעטאן דורך דער תנועה פון תשובה, און אזוי אויך דורך מסירת נפש אויך תורה ומצוות וואס ווערט נתעורר “על ידי לחץ ודוחק השטנבוד”^{עב} פון זמן הגלות].

ויש לומר אז על דרך זה איז דער חילוק צווישן די צוויי תקופות הנ”ל אין ימות המשיח: די ערשטע תקופה, ווען מ’וועט זיין “פנויין בתורה וחכמתה”^{עב} [על דרך אכילה ושתייה הנ”ל] איז אן ענין פון גילויים; אין דער צווייטער תקופה, ווען ס’וועט זיין (תחיית המתים און) ביטול מנהגו של עולם [על דרך אין בו אכילה הנ”ל] - איז מצד עצמותו יתברך.

77. See the varying approaches of *Rambam* and *Raavad* regarding this matter, *Hilchos Teshuvah* 8:4.

78. *Berachos* 17a.

79. The first level is described with the analogy of eating and drinking because the intellectual satisfaction derived from understanding the To-

rah’s mystic secrets provides pleasure and gratification that is somewhat comparable to this physical activity.

80. The series of *maamarim* entitled *Yom Tov shel Rosh HaShanah*, 5666, p. 106.

81. The two concepts are not entirely the same because the two

periods described in the main text will, according to *Rambam*, both be included in the era of *Mashiach* and not in the World to Come.

82. *Rambam*, *Hilchos Melachim* 12:4. See also *halachah* 5 there and *Hilchos Teshuvah*, ch. 9.

Therefore, the “gladness and joy” of the House of Yehudah will be associated with the second period of the era of *Mashiach* because it is the Divine service of Yehudah during the difficulties of the subjugation to the non-Jewish powers that reaches G-d’s Essence, as explained above.

When the Calamities Started

16. Based on all the above, it is possible to understand the connection of all the above to the Tenth of Teves. Rav David Abudraham states⁸³ that were the Tenth of Teves to fall on *Shabbos*, the fast could not be postponed to another day, because it is written⁸⁴ concerning it, “on the essence of that day,” just as is written regarding Yom Kippur.⁸⁵

It is possible to explain the reason for this as follows: The fast of the Tenth of Teves was instituted because the siege of Jerusalem began on that date. That was the initial step that eventually led to the subsequent events⁸⁶ of the Seventeenth of Tammuz, when the walls of the city were breached,⁸⁷

און דערפאר איז דער ששון ושמחה פון “בית יהודה” שייך צו דער צווייטער תקופה פון ימות המשיח, ווייל די עבודה פון יהודה אין קושי השעבוד דערגרייכט אין עצמותו יתברך, כנ”ל.

טז. על פי כל הנ”ל וועט מען אויך פארשטיין די שייכות פון כל הנ”ל צו עשרה בטבת:

וועגן עשרה בטבת שטייט אין אבודרהם⁸⁴: “ואפילו היה חל בשבת לא היו יכולין לדחותו ליום אחר מפני שנאמר⁸⁵ בו בעצם היום הזה כמו ביום הכפורים⁸⁶.”

ויש לומר אז דער טעם בזה: דער תענית פון עשרה בטבת איז מצד דעם וואס דעמאלט האט זיך אנגעהויבן דער מצור אויף ירושלים, וואס דאס האט אנגעהייבן און סוף־סוף דערפירט צו די שפעטערדיקע מאורעות⁸⁷ אין שבעה

83. In his *Hilchos Taanios*. Rav Yosef Caro cites this statement in his *Beis Yosef (Orach Chayim 550)*, although he writes, “I do not know his source for this.”* By contrast, *Rashi (Megillah 5a, s.v. avel)* states that when the commemorative fasts fall on *Shabbos*, the fasts of Tishah Be’Av, “and similarly, the Seventeenth of Tammuz and the Tenth of Teves,” are postponed until after *Shabbos*. (*Sho’el U’Meishiv, mahadura kama*, Vol. 3, responsum 179, reconciles *Rashi’s* words with the approach of Rav David Abudraham; consult that source.) *Rambam* appears to share *Rashi’s* approach, as he writes in his *Hilchos Taanios* 5:5, “When one of the four fasts falls on *Shabbos*....” See *Likkutei Sichos*, Vol. 20, p. 354, footnote 29.

Note that according to the fixed calendar followed at present, “the

Tenth of Teves will never fall on *Shabbos*,” (as stated by Rav David Abudraham, loc. cit.). Nevertheless, there is a practical difference regarding this law in the era when the new moon was sanctified based on the testimony of witnesses – and even afterwards for several hundred years, until this practice ceased. It could also apply according to the opinions that it is possible for the *Sanhedrin* to be convened before the coming of *Mashiach (Rambam’s Commentary on the Mishnah, Sanhedrin 1:3; see the discussion regarding this in Likkutei Sichos, Vol. 9, p. 105, footnote 74, and the sources mentioned there)*. At that time, the new moon will be sanctified based on the testimony of witnesses. This explanation answers the point raised by the note of *Magen Avraham 550:4*, who states that according to our fixed calendar,

the Tenth of Teves can never fall on *Shabbos*.

* *Knesses HaGedolah (Orach Chayim 550, quoted in Eliya Rabbah, loc. cit.)* states that *Tikkun Yissachar* quotes this concept in the name of the responsa of the *Geonim*.

84. *Yechezkel 24:2*.
85. *Vayikra 23:28-30*. Note that there are other common factors shared by these two fasts: They both fall on the tenth of the month and the first day of that month is a festival.

86. See *Rosh HaShanah 18b*, which states that it would have been appropriate for the Tenth of Teves to be stated first in the verse describing the order of the fasts.

87. Obviously, the above is unrelated to the difference of opinion between the *Talmud Bavli (Taanis*

Tishah Be'Av, when the *Beis HaMikdash* was destroyed, and the Third of Tishrei, when Gedaliah was murdered. Since the Tenth of Teves was the source for all the subsequent calamities, it has a dimension of severity beyond that of the other fast days.⁸⁸

עֶשֶׂר בְּתַמּוּז (נִבְקַע הָעִיר⁸⁸), אֲוֵן תְּשׁוּבָה
בְּאָב (חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ), אֲוֵן אֵין ג'
בְּתִשְׁרֵי (הַרְיֵגַת גְּדַלְיָה); אֲוֵן וַיִּבְאֵלְד אֲז
עַר אֵין דְּעַר מְקוֹר פֿון אֲלַע צְרוֹת כּו' הָאֵט
עַר אֵין זִיךְ אַ חוּמְרָא אוּיף דִּי אַנְדְּעֶרע
צוּמוֹת⁸⁸.

The Uniqueness of the Tenth of Teves

17. Since the fast of the Tenth of Teves is the source of all the four fasts, it is understood that the *teshuvah* prompted by this fast is of greater intensity than that of the other fasts. Consequently, it reaches a loftier dimension within G-d's Essence than that reached through the *teshuvah* of the other fasts. This resembles the abovementioned advantage attained by the House of Yehudah, who underwent the severity of the subjugation to the non-Jewish nations.

This represents the inner dimension of the law that were the Tenth of Teves to fall on *Shabbos* it would not be postponed to another day. The inner dimension of that fast surpasses *Shab-*

יז. וַיִּבְאֵלְד אֲז דְּעַר צוּם פֿון עֶשֶׂר
בְּטַבַּת אֵין דְּעַר מְקוֹר פֿון דִּי אֲלַע ד'
צוּמוֹת, אֵין פֿאַרשְׁטאַנְדִיק, אֲז דִּי תְּשׁוּבָה
וְנָאָס דְּעַר צוּם רוּפֶט אַרוּיס אֵין בְּיַתֵּר
שְׂאֵת וְיַתֵּר עֲזוּ וְוִי דִּי תְּשׁוּבָה דוּרְךְ דִּי
אַנְדְּעֶרע צוּמוֹת, וּבְמִילָא דְּעַרְגִּיִיכְט
עָס אֵין עֲצוּמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ הֶעֱכַר וְוִי דִּי
תְּשׁוּבָה פֿון דִּי אַנְדְּעֶרע צוּמוֹת [עַל דְּרָךְ
וְוִי ס'הָאֵט זִיךְ גְּעֶרעֶדט פֿרִיעֶר אֵין דְּעַר
מְעַלָּה פֿון "בֵּית יְהוּדָה" וואו ס'אֵין
גְּעוּוֹעַן דְּעַר קוּשִׁי הַשְּׁעֵבּוּד].

און דָּאָס אֵין דְּעַר תּוֹכֵן פְּנִימִי אֵין
דְּעַם עֲנָן וְנָאָס "אֲפִילוּ הִיָּה חָל בְּשַׁבַּת
לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְדַחֲתוֹ לְיוֹם אַחֵר" וְוִיִּל

28b) and the *Talmud Yerushalmi* (*Taanis* 4:5): whether the breaching of the walls on the Seventeenth of Tammuz occurred only during the period of the destruction of the Second *Beis HaMikdash* or also during that of the First.* The reason is that the emphasis here is that the Tenth of Teves (when the siege of Jerusalem began during the period leading to the destruction of the First *Beis HaMikdash*) was the beginning of all the national calamities, including also those connected with the destruction of the Second *Beis HaMikdash*.

Note *Tashbetz* (Vol. 2, responsum 271), which states that the Sages "did not ordain a fast for the siege which the Romans laid against Jerusalem... because the destruction of the First *Beis HaMikdash* was more difficult for the Jewish people than

the destruction of the Second.... Furthermore, [since] in [the era of] the Second *Beis* [*HaMikdash*, the Jewish people's] return [from exile] was not complete.... [Accordingly,] the hardship of the destruction of the Second *Beis HaMikdash* was not considered significant enough to ordain other fasts because of it." Consult that source, which explains that the fast of the Seventeenth of Tammuz was also ordained because of the breaching of the city's walls at the time of the destruction of the First *Beis HaMikdash*. Although the walls were breached on a different day of the month of Tammuz at that time, the Sages were only concerned that the fast "be in the same month [in which the walls were breached].... They did not show concern for the specific date."

* *Turei Even* (*Rosh HaShanah*

18b) writes that even according to the *Talmud Bavli*, at the time of the destruction of the First *Beis HaMikdash*, the breaching of the city's walls also took place on the Seventeenth of Tammuz. See the lengthy explanation in *Likkutei Sichos*, Vol. 18, p. 308, footnote 10, which states that based on what is written in *Maharsha's Chiddushei Aggados* (*Taanis*, loc. cit.), it could be said that the *Talmud Bavli* agrees with the *Talmud Yerushalmi* that there were mistaken calculations involved. Consult the lengthy explanations in that source. This is not the place for further discussion of the matter.

88. See similar concepts explained in the responsum of *Sho'el U'Meiviv* cited above.

bos, like the advantage of the self-affliction of Yom Kippur – which is a microcosm of the World to Come when there will be no eating and drinking⁸⁹ – over the eating and drinking of *Shabbos*.⁸⁹ The reason for this superiority is that the Divine service of *teshuvah* associated with this fast reaches G-d's Essence, which will be revealed in the World to Come, a time which will transcend eating and drinking.

בְּפִימִיתוֹתָי אֵיזוֹ עַר הֶעֱכָר עוֹר פּוֹן שַׁבָּת, וְוִי דְעַר עֵילוּי אֵין אֵין דְעַם עֵינְוִי פּוֹן יוֹם הַכְּפוּרִים [וְוִיאֵס אֵיזוֹ מֵעֵין הָעוֹלָם הַבָּא שְׁאֵין בּוֹ אֲכִילָה וְשִׁתִּיהָ כּוּפִי] אוֹיף דְעַר אֲכִילָה וְשִׁתִּיהָ פּוֹן שַׁבָּת⁹⁰;

וְוִארוֹם דּוֹרף דְעַר עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה פּוֹן דְעַם צוֹם דְעַרְלֵאנְגֵט מְעַן אֵין עֲצֻמוֹתוֹ יִתְבַּרַךְ וְוִיאֵס וְעַט נִתְגַּלָּה וְעַרְן אֵין דְעַם עוֹלָם הַבָּא שְׁאֵין בּוֹ אֲכִילָה כּוּ.

(משׁיחַת שׁ"פ וּיגשׁ תשל"ו)

89. The series of *maamarim* entitled *Yom Tov shel Rosh HaShanah*, 5666, pp. 105, 542.

- (*) וּרְמזוֹ בְּפִרְשַׁת וּיגשׁ.
- (א) בְּרוב הַשְּׁנִים (כְּקִבְעוֹת שְׁנָה זוֹ) "מִתְבַּרַךְ" הוּא מִשְׁבַּת פְּרִשַׁת וּיגשׁ שְׁקָדִם לוֹ. וְרֵאָה הָעֵרָה הַבֵּאָה.
- (ב) לְשׁוֹן הַשֵּׁל"ה רִישׁ פְּרִשַׁת וּיגשׁ. וְעֵיין שֵׁם לְפָנֵי זֶה: בֵּאלוֹ פְּרִשִׁיּוֹת חִלּוֹ. אוֹ לְפָנֵיהֶן אוֹ לְאַחֵרֵיהֶן.
- (ג) וְלֵעֵיר מִמֵּאמֵר רז"ל [תּוֹסַפְתָּא סוּף תְּעִינִי. סוּף סוּטָה. בְּבֵא תֵרָא סוּף פ"ב. פְּסִיקְתָּא רִבְתִּי פ' עַל נְהוּרוֹת בְּבֵל. וְרֵאָה תְּעִינִי ל. ב. בְּבֵא תֵרָא ס, ב] כֹּל הַמֵּתֵאבְּלִים עֲלֵיהֶּן בְּעוֹלָם הַזֶּה שְׁמַחִים (הֵם) עֲמָה לְעוֹלָם הַבֵּא.
- (ד) וּישׁ לֹמֵר שֶׁמְרוֹמּוֹ בּוֹזֵה שְׁסִיּוֹם הַלְכוּת תְּעִינִי בְּרַמְב"ם (וְכֵן בְּטוֹר וְשׁוֹלְחַן עֵרוֹךְ) הוּא עַל-דִּבְרֵי הִיפּוֹךְ הַצּוּמוֹת לְעֵתִיד לְבֵא לְשִׁשּׁוֹן כּו' (כְּדִלְקֵמֶן בְּפִנִּים בְּאֵרוּכָה) - הֵינּוּ, שֶׁה"סִיּוֹם" וְתַכְלִית שֶׁל עֵנִין הַצּוּמוֹת, הוּא זֶה שֶׁנֶּהֱפַכְּסִים לְשִׁשּׁוֹן כּו'. וְלֵעֵיר מֵאֲבוּדֵרָהּ הַלְכוּת תְּעִינִי (הוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף אוֹרַח חַיִּים סוּף סִימֵן תִּקְנָה) שְׁבִשְׁבַת שֶׁלְּפָנֵי הַצּוּמוֹת מִכְרִיזוּן: צוּם פְּלוֹנִי יוֹם פְּלוֹנִי יִהְיֶה עֵרוֹךְ אוֹתוֹ הַקְּב"ה לְשִׁשּׁוֹן וְלִשְׁמִחָה כְּמוֹ שֶׁהַבְּטִיחָנוּ בְּנִחְמוֹת וְנֵאמַר אֲמֵן.
- (ה) יִחְזַקְאֵל לָז, טו וְאֵילֶךְ.
- (ו) טוֹר וְשׁוֹלְחַן עֵרוֹךְ אוֹרַח חַיִּים רִישׁ סִימֵן רַפְד. שׁוֹלְחַן עֵרוֹךְ אֲדוּמ"ר הוֹקֵן שֵׁם וְסִימֵן רַפְג. טוֹר אוֹרַח חַיִּים סִימֵן תַּכְח. רמ"א שֵׁם ס"ח.
- (ז) יִחְזַקְאֵל שֵׁם, יז. וְבִתּוֹרָה אוֹר פְּרִשַׁתְנוּ מֵז, רִישׁ ע"ב: בְּתַכְלִית הַיְחוּד הָאֲמִיתִי.
- (ח) רֵאָה תּוֹרָה אוֹר (שֵׁם, סוּף ע"א וְאֵילֶךְ). וְבִאֵרוּכָה - תּוֹרַת חַיִּים פְּרִשַׁתְנוּ ד"ה
- וּיגשׁ פ"ט וְאֵילֶךְ.
- (ט) וּישׁ לֹמֵר הַטַּעַם שֶׁעֵנִין זֶה מוּדַגֵּשׁ רַק בְּהַפְטוּרָה וְלֹא בְּהַפְרָשָׁה (עֵיין תּוֹרַת חַיִּים שֵׁם צג, ד): הַעֵנִין דֵּהֲגֵשַׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף יִשְׁנֵוּ גַם (בְּעֲבוּדַת הָאָדָם) עֵתָה [כְּמִבּוּאָר בְּדֵרוּשׁ חֲסִידוֹת עַל הַפְּסוּק - שׁוֹזֵה עֵנִין סְמִיכַת גְּאוּלָּה לְתַפְלָה]; מֵה שְׁאֵין כֵּן זֶה שִׁתְּעֵלָה יְהוּדָה לְמַעְלָה מִיוֹסֵף יִהְיֶה רַק לְעֵתִיד לְבֵא, שֶׁאֵז "מַעֲשֵׂה גְדוֹל" (אוֹר תּוֹרָה רִישׁ פְּרִשַׁתְנוּ. וְעוּד).
- אַלֵּא שֶׁמִּכְּלֵמָה מְקוּם, מִכִּיּוֹן שֶׁכֹּל הַגִּילּוּיִים דְּלֵעֵתִיד לְבֵא תְלוּיִים בְּמַעֲשֵׂיו וְעֲבוּדוֹתָנוּ כֹּל זְמַן מִשְׁךְ הַגְּלוּת (תְּנִיא רִישׁ פל"ז), לְכֵן בְּפִנִּימִיּוֹת יֵשׁ מַעְלָה גַם עֵתָה בִּיהוּדָה עַל יוֹסֵף [שֶׁלְּכֵן לְשׁוֹן חז"ל הוּא סְמִיכַת גְּאוּלָּה לְתַפְלָה, הַמּוֹרָה שֶׁתַּפְלָה הִיא לְמַעְלָה מִגְּאוּלָּה (יוֹסֵף) - רֵאָה סוּף ד"ה וּיגשׁ תְּרַס"ן]. וְרֵאָה סֵפֶר הַמֵּאמָרִים מְלוֹקֵט ח"א סוּף ע' קֶנֶה.
- וְנִבְיָאִים עֵינִים לְגִלוֹת הַפִּנִּימִיּוֹת וְהַכוּוֹנָה בְּכָל דְּבַר (כְּמוֹ שֶׁנֵּאמַר (עֲמוּס ג, ז) "גְּלָה סוּדוֹ אֵל עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים")* - וְבַעֲיִנָּנוּ: הַהִפְטוּרָה (נְבִיאִים) מִגְּלָה הַפִּנִּימִיּוֹת שֶׁל (הַגֵּשַׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף שׁב) הַפְּרָשָׁה, דָּגֵם בְּעַת הַגֵּשַׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף (שִׁיהוּדָה לְמַטָּה מִיוֹסֵף) יֵשׁ עֵילוּי בִּיהוּדָה עַל יוֹסֵף (כִּי הַכוּוֹנָה שֶׁל הַגֵּשַׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף הִיא שִׁתְּעֵלָה לְמַעְלָה מִיוֹסֵף - תּוֹרַת חַיִּים שֵׁם).
- (*) רֵאָה לְקו"ש ח"ב ע' 682.
- (י) רֵאָה בְּכָל זֶה תּוֹרָה אוֹר וְתּוֹרַת חַיִּים שֵׁם.
- (יא) יִחְזַקְאֵל שֵׁם, כה.
- (יב) כֵּן הוּא תּוֹרַת חַיִּים שֵׁם וְעוּד. אֲבַל בְּתוֹרָה אוֹר שֵׁם (וְעוּד): קַח כּו' עַד וְעַבְדֵי דוּד מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם (שֵׁם, כד). וְצִרִיךְ עֵינִין שׁוֹזֵה כְּבֵר הִיָּה, מֵה שְׁאֵין כֵּן "נִשְׂאִי לָהֶם לְעוֹלָם" - וְלֵהֵעִיר שְׁבֵד"ה וְעַבְדֵי דוּד תְּרַצ"ט וְתַש"ח אֵיתָא שֶׁהוּא עַל פִּי פִּירוּשׁ הַמְּצוּדוֹת דוּד שֵׁם שְׁקָאֵי עַל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחָה.
- (יג) זְכִירָה ח, יט.
- (יד) בְּדַפּוּסִים שֶׁלְּפָנֵינוּ: יוֹם טוֹב - אָף דְשֵׁאֵר הַהֲלַכָּה כְּתוּבָה בְּלִשׁוֹן רַבִּים: הַצּוּמוֹת כּו' וְיָמֵי כּו' וְלִמְוֹעֵדִים טוֹבִים כּו'. - אֲבַל בְּכֵמָה דְּפוּסִים (כּוֹלל - דְּפוּס רוֹמִי) וְכַתְּבֵי יַד הַרַמְב"ם (רֵאָה רַמְב"ם הוּצָאת פְּרַעֲנֵקֶל) הַגִּירָסָא: יָמִים טוֹבִים.
- (טו) וּישׁ לֹמֵר שֶׁ(גַם) לִזֶּה (הַשִּׁינּוּיִים דְּלִקְמָן) נִתְכַּוֵּן בְּצַפְנָת פְּעֻנַח לְרַמְב"ם שֵׁם בְּהוֹסִיפוֹ תֵיבַת "כֵּן מִבּוּאָר בְּתוֹסַפְתָּא סוּף תְּעִינִי) עֵיין שֵׁם".
- (טז) רַד"ק שֵׁם. וְרֵאָה מְצוּדַת דוּד שֵׁם. כְּמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ בַּחֲסִדֵי דוּד לְתוֹסַפְתָּא שֵׁם. וְלֵהֵעִיר מִפִּירוּשׁ מְהַר"י קֵרָא זְכִירָה שֵׁם: לְבֵית יִשְׂרָאֵל.
- (יז) בְּמְצוּדַת דוּד שֵׁם: בְּנֵי עֲשָׂרַת הַשְּׁבַטִים הַצְּטַעְרוּ בְּיָמֵים שְׁאִירַע לָהֶם מִקְרוֹת רַעוּת וְהֵם יִתְהַפְּכוּ לָהֶם לְשִׁמְחָה - אֲבַל מִלְּשׁוֹן הַתּוֹסַפְתָּא הַנ"ל מוֹכַח שֶׁהַצּוּמוֹת שֶׁנִּזְכְּרוּ בְּקֵרָא יִתְהַפְּכוּ לְכָל יִשְׂרָאֵל לְשִׁשּׁוֹן כּו', כְּבַחֲסִדֵי דוּד שֵׁם.
- (יח) וְכֵן בְּשׁוֹלְחַן עֵרוֹךְ שֵׁם - אֵלֵּא שֵׁם: וְלֵעֵתִיד לְבֵא יִתְהַפְּכוּ ה' לְשִׁשּׁוֹן וְלִשְׁמִחָה (וּמִשְׁמִיט הַכְּתוּב - כְּדַרְךְ

- המחבר בשולחן ערוך (שלו).
 (כ) ירמיה לא, יב.
 (כא) וראה פסיקתא רבתי שם: אין שמחה בא אלא בתשעה באב לפי שקבעו אבל בזמן הזה ועתידי לפני הקב"ה לעשותו יום טוב שנאמר והפכתי אבלם לששון ונחמתיים ושמתים מייגונם. וראה בראשית רבה סוף פרשת ויחי.
 (כב) אבל ראה לקמן הערה מג.
 (כג) ראה פירוש רש"י ירמיה שם, ג.
 (כד) אלא שבוה יש לומר: הרמב"ם קאי על ד' הצומות, ולכן מביא כתוב שבו נזכרו ד' צומות אלו. מה שאין כן בטור שקאי על כל הצומות (עייני שם).
 (כה) ראש השנה יח, ב. טור אורח חיים ריש סימן תקנ.
 (כו) ראה מצודת דוד זכריה שם.
 (כז) על דרך מכות בסופה: לכך אני מצחק. נתבאר בארוכה בלקו"ש ח"ט ע' 76 ואילך.
 (כח) ישעיה יב, א.
 (כט) רמב"ם הלכות תעניות פ"א ה"ב - וכוונתו גם לענין התענית (דלקמן הלכה ד ואילך), כמפורש שם ריש פ"ה. ולהעיר מאגרת התשובה פ"א ג.
 (ל) פירוש רש"י ד"ה כאן מאהבה - יומא פו, סוף ע"א.
 (לא) חדושי אגדות מהרש"א יומא שם, ב.
 (לב) יומא שם.
 (לג) בחדושי אגדות שם מפרש כן המאמר רז"ל וזונות נעשות לו כזכיות. אבל פנפשוטות לשון חז"ל מוכח כפנים, כמו שנתבאר בארוכה בלקו"ש ח"ז ע' 381 ואילך.
 (לד) הלכות תשובה פ"ז ה"ה.
 (לה) על פי זה יש לבאר גם הקישור שבין תחילת וסוף הלכות תעניות ברמב"ם* [דנעוץ תחלתן בסופן. וראה בארוכה "הדרן על הרמב"ם" (קה"ת, תשמ"ה) שכה"ה גם בספר היד, עייני שם בארוכה]: בתחילת הלכות תעניות כותב (כנ"ל הערה כט) דתענית "מדרכי התשובה הוא", ומסיים בפעולת התשובה של התעניות (ושלימותה) - שיהפכו הצומות לששון ולשמחה ולמועדים טובים (ראה לקמן בפנים שעיף י', שכוונת הרמב"ם בהלכה זו היא גם להענין ד"ה הפכו גו").
 (* ועל דרך זה תחילת וסיום פרק האחרון דהלכות תעניות.
 (לו) ועל דרך זה גם ברמב"ם סוף הלכות מגילה.
 (לז) שהרי אין דרך הרמב"ם לסיים
- ההלכות שבספרו דוקא בדבר טוב - ראה לדוגמא רמב"ם סוף הלכות אבל.
 (לח) וגם מי שעדיין אינו שייך למדריגות נעלות בתשובה (מאהבה) - מכל מקום, תיכף בתחילת העבודה צריך להיות אצלו הידיעה מהי תכלית שלימות עבודה זו. או על דרך המבואר בקונטרס עין החיים (פ"ז ואילך) לענין יחודא עילאה ויחודא תתאה.
 ועוד ענין זה: על ידי הודעה זו ש"עתידיים כו" [בלשון הבטחה. וכן הוא בענין התשובה ש"הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה כו" (רמב"ם הלכות תשובה שם)] - לא יפול ביאוש כו'.
 (לט) על פי זה יש ליישב מה שהקשה בחתם סופר (שו"ת אר"ח סימן ר"ח) דמגנן לנביאים לחדש כן דכשיש שלום ששון ושמחה [וראה גם כן אור התורה שבהערה מא - ע' א'שפה בוחלתו] - כי מכיון שענין הצום הוא "מדרכי התשובה", ששלימותה היא "זדונות נעשות לו כזכיות" - הרי מובן, שזה שהצומות יהפכו לששון ולשמחה אין זה ענין נוסף על הצומות, כי אם תכלית הצומות גופא.
 (מ) וראה בראשית רבה (שבהערה כא): אני מחזיר אותו האבל לשמחה שנאמר והפכתי גו'.
 (מא) ראה בארוכה אור התורה מסעי סוף ע' א'שפד ואילך. וראה ילקוט שמעוני ירמיה רמז רנט: עלה אריה כו' על מת שיבא אריה כו' במזל אריה והפכתי אבלם לששון (נתבאר ברשימות הצמח צדק לאיכה ע' 26 (אור התורה לנ"ך כרך ב' ע' א'נרנו). אור התורה על הפסוק והפכתי גו').
 (מב) יומא כא, ב.
 (מג) ובפרט על פי מה שכתב הרמב"ם (פירוש המשניות ראש השנה פ"א מ"ג) דבבית שני התענו תשעה באב (וגם שאר התעניות אם רצו מתענין). שקלא וטריא בזה - תשב"ץ ח"ב סרע"א. שו"ת שואל ומשיב מהדורא קמא ח"ג סקע"ט.
 (מד) על פי זה יש לבאר גם טעם השינוי ברמב"ם מלשון הפסוק: בפסוק נאמר "לששון ולשמחה (ואחר כך) למועדים טובים", ואילו לשון הרמב"ם הוא: ימים טובים (ואחר כך) וימי ששון ושמחה:
 ברמב"ם הוא בסדר דלא זו אף זו
- (ו"לא עוד אלא כו"): יהיו ימים טובים (ולא עוד אלא) ימי ששון ושמחה; מה שאין כן בפסוק, שכל אחד ואחד מהצומות "היה גו' (כל אחד ואחד בפני עצמו - כפי מדת האתהפכא - מדת) לששון ולשמחה (וכולם וכללים בהענין ד)למועדים טובים".
 (מה) וכדמוכח גם מלשונו "שהם עתידיים להיות כו" - שקאי על מה שכתב לעיל "הצומות האלו עתידיים ליבטל כו", שפירושו [לא ימי הצום - שהרי ה"ימים" אין "עתידיים ליבטל" - כי אם] גוף ענין הצומות.
 (מו) כמו שמצינו שמשמשים בלשון הכתוב לכוונה אחרת - ראה לקו"ש חט"ו ע' 237 הערה 59, ושם נסמן.
 (מז) לאורה חיים ריש סימן תקנ.
 (מח) ראש השנה יח, ב.
 (מט) וכותב על זה: והבית יוסף פירש בענין אחר והפירוש שכתבתי הוא פשוט.
 (נ) אלא שמכל מקום יש מקום לקושיית הש"ס (ואי אפשר לומר שכוונת הפסוק היא שענין הצום יהפך לששון כו') - דאם כן "הוה ליה למימר צום הרביעי כו' יהפך לששון כו' . . ומדקאמר קרא יהי' לששון משמע דהצום לא יבטל לגמרי אלא שיהיה לששון וזה אי אפשר" (ט"ז לשולחן ערוך אורח חיים שם).
 (נא) לקו"ש ח"ז ע' 791 ואילך. וראה הוספה לד"ה לא יצא האיש (קה"ת תשט"ו. ספר המאמרים מלוקט ח"א ע' תפה) ובהערה שם. קונטרס ענינה של תורת החסידות הערה 27. הגדה של פסח עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים (קה"ת תשמ"ו) ע' תרגם בהערה. - ולהעיר גם כן מצפנת פענח על התורה הפטורת פרשתנו. ויחי מט, ט.
 (נב) כמו שכתוב בהלכות תשובה סוף פ"ט. הלכות מלכים פ"ב ה"ב.
 (נג) הלכות מלכים רפ"ב.
 (נד) ועל פי זה יש לתרץ כמה קושיות בשטת הרמב"ם [ומהן: קושיית הלחם משנה בהלכות תשובה פ"ח ה"ז] כמו שנתבאר בארוכה בלקו"ש שם.
 (נה) ומה שמפרש "וגר זאב עם כבש . . משל וחידיה" (רמב"ם שם) - כי כתוב זה איירי בתחילת ימות המשיח כאשר "יצא חוטר מגזע ישי גו" (ישעיה יא, א). וראה מאמר תחיית המתים להרמב"ם.

החורבן עד שנתבטל קידוש על פי הראיה, או להדיעות שאפשר שיהיה סנהדרין "לפני בא המשיח" [פירוש המשניות להרמב"ם סנהדרין פ"א מ"ג. וראה בכל זה לקו"ש ח"ט ע' 105 הערה 74. ושם נסמך] ויקדשו אז על פי הראיה. ומתורצת על פי זה הערת המגן אברהם אורח חיים שם סק"ד.

(* ובכנסת הגדולה שם (והובא באליה רבה שם): בספר תיקון יששכר . . . הביאו בשם תשובות הגאונים.

(עט) ויחזקאל כד, ב.

(פ) ולהעיר אשר שניהם: בעשירי בחודש, ראש חדש שלהם - ביום טוב.

(פא) ראה ראש השנה יח, ב: והלא היה ראוי זה לכתוב ראשון כו'.

(פב) פשוט שאין זה שייך להפלותגא דבבלי וירושלמי (תענית כח, ב. ירושלמי שם פ"ד ה"ה) אם זה רק דבית שני או גם דבית ראשון* - כי ההדגשה כאן היא דבעשרה בטבת (המצור על ירושלים) היתה ההתחלה דכל הפורעניות, גם דבית שני. ולהעיר מתשב"ץ (ח"ב סרע"א) דמה "שלא תקנו תענית על סמיכת יד רומיים על ירושלים . . . שחורבן ראשון היתה צרתו קשה לישראל יותר מחורבן שני . . . וגם בבית שני לא היתה חזרה שלמה . . . ולא היתה כדאי צרת חרבן בית שני לקבוע עליה צומות אחרים" (ועיין שם, שהתענית די"ו תמוז הוא גם על בקיעת העיר דבית ראשון, כי לא הקפידו רק "כל שהיא באותו חודש . . . אבל לא הקפידו על איזה יום מהם"). (* ובטורי אבן לראש השנה יח, ב דגם לגמרא דילן בקיעת העיר דבית ראשון היתה י"ז תמוז. וראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע' 8039 הערה 10, דעל פי מה שכתוב בחדושי אגדות מהרש"א לתענית שם יש לומר שגם הבבלי סבירא ליה כהירושלמי דקלקול חשבונות יש כאן, עיין שם בארוכה ואין כאן מקומו.

(פג) ראה על דרך זה שו"ת שואל ומשיב שם.

(פד) המשך תרס"ו סוף ע' קה. ע' תקמב.

(ס) שזהו הפירוש בקרא "יהיה גו", כנ"ל סעיף ט. ובפרט דקרא איירי בזמן דבית שני (אבל ראה לעיל הערה מג).

(סו) אור התורה ריש פרשתנו. שם (כרך ה') התקפה, א. ד"ה ועבדי דוד (הא' והב') תרצ"ט ותש"ח. ועוד. וראה תורה אור ותורת חיים ריש פרשתנו בענין "שמים" ו"ארץ".

(סז) ראה עד"ו לקו"ש ח"ח ע' 743 ואילך.

(סח) ראה סוף ד"ה ענין הגשת יהודה ליוסף תרכ"ט - שמקשר זה שלעתיד לבא יהיה יהודה העיקר כי ארץ קדמה במחשבה, עם מעלת התשובה דרחוק שנעשה קרוב.

(סט) ראה בהנסמן בהערה הקודמת.

(ע) לשון הכתוב רות ג, יג. ובאור התורה ויקרא (כרך ב' - ע' תרנ. תרסט) וד"ה ענין הגשת יהודה ליוסף שם - שהוא החילוק דצדיקים ובעלי תשובה.

(עא) המשך תרס"ו ע' קה ואילך.

(עב) ראה בבא בתרא עד, ב ואילך. פסחים קיט, ב. ועוד.

(עג) ראה שיטות הרמב"ם והראב"ד בזה - בהלכות תשובה פ"ח ה"ד.

(עד) ברכות יז, א.

(עה) המשך תרס"ו סוף ע' קו.

(עו) ולא ממש - שהרי ב' התקופות המדוברות בפנים (בדעת הרמב"ם) הן בימות המשיח (ולא בעולם הבא).

(עז) לשון הרמב"ם הלכות מלכים פי"ב ה"ד. ועיין שם ה"ה. הלכות תשובה פ"ט.

(עח) הלכות תעניות. והובא בבית יוסף אורח חיים סימן תק"נ (אלא שכותב: ולא ידעתי מנין לו זה*). אבל בפירוש רש"י מגילה (ה, א ד"ה אבל): והוא הדין לי"ז בתמוז ולעשרה בטבת [ובשורת שואל ומשיב מהדורא קמא ח"ג סקע"ט מתוון פירוש רש"י זה עם שיטת האבודרהם, עיין שם]. וכן משמע ברמב"ם הלכות תעניות פ"ה ה"ה ("אחד מארבעה ימי הצומות כו"). וראה לקו"ש ח"כ ע' 453 הערה 29.

ולהעיר: אף שעשרה בטבת עתה "אינו חל לעולם בשבת" (כאבודרהם שם), מכל מקום נפקא מינה להלכה בזמן שמקדשין על פי הראיה - לאחרי

(נו) וכדמוכח מענין דתחיית המתים גופא, שהוא ענין ביטול מנהגו של עולם וחידוש במעשה בראשית [ראה מאמר תחיית המתים הנ"ל. ולהעיר מאור התורה ויחי שצא, ב].

- הוכחה זו היא רק לשיטת הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ח) שעולם הבא היא רק לנפשות (ולא עולם התחיה), שלפי זה על כרחך צריך לומר שתחיית המתים היא תקופה בימות המשיח גופא; מה שאין כן לדעת הרמב"ן (בשער הגמול) ועוד שעולם הבא הוא עולם התחיה - אין הכרח מענין דתחיית המתים שיש תקופה שניה בימות המשיח.

(נז) רמב"ם הלכות מלכים שם ה"ב.

(נח) וכמו שלא הזכיר הענין דתחיית המתים (וכל שכן - לא פריטיו) בהלכות מלכים* והלכות תשובה (רק שהכופר בתחיית המתים אין לו חלק לעולם הבא - הלכות תשובה פ"ג ה"ו). וראה מאמר תחיית המתים.

(* דמה שכתוב שם (פ"א ה"ג) "מחיה מתים" - אין הכוונה לתחיית המתים כמו שנתבאר בארוכה בקו"ש שם. וראה מאמר תחיית המתים.

(נט) ומתורץ על פי זה מה שבבבא הב' (ולא עוד כו') מוסף הרמב"ם עוד הפעם תיבת "עתידיים" - ולא כתב בקיצור "שיהיו ימים טובים כו" - כי זה ש"עתידיים להיות ימים טובים כו" יהיה לאחרי העתידיים דיבטלו הצומות.

(ס) ועל פי זה מובן מה שהטור (ושולחן ערוך) לא חלקו הדין לב' בבות - כי מכיון שלא הביא הדינים השייכים לימות המשיח לא כתב רק כללות הענין, מה שנוגע לדינא בזמן הזה (כנ"ל בפנים סעיף ה').

(סא) לשון הב"ח שהובא לעיל סוף סעיף י. (סב) בראשית רבה פע"ג, ו. במדבר רבה פט"ו, כה. פסיקתא רבתי פרשה ותאמר ציון בסופו. וראה ירושלמי סנהדרין פ"י סוף ה"ה. ועוד.

(סג) שומרון קול תתן - דליל תשעה באב. (סד) להעיר מפסיקתא רבתי (דלעיל הערה כא): אין שמחה בא אלא בתשעה באב.

SICHOS IN ENGLISH